

Kuvaus Suomen merenkulun hallinnosta ja sen toimijoista

Liite julkaisuun:

Suomen linjaukset menettelyistä Kansainvälisen merenkulkujärjestön (IMO) pakollisten velvoitteiden voimaansaattamiseksi sekä merenkulun hallinnon vaatimustenmukaisuuden varmistamiseksi

Sisältö

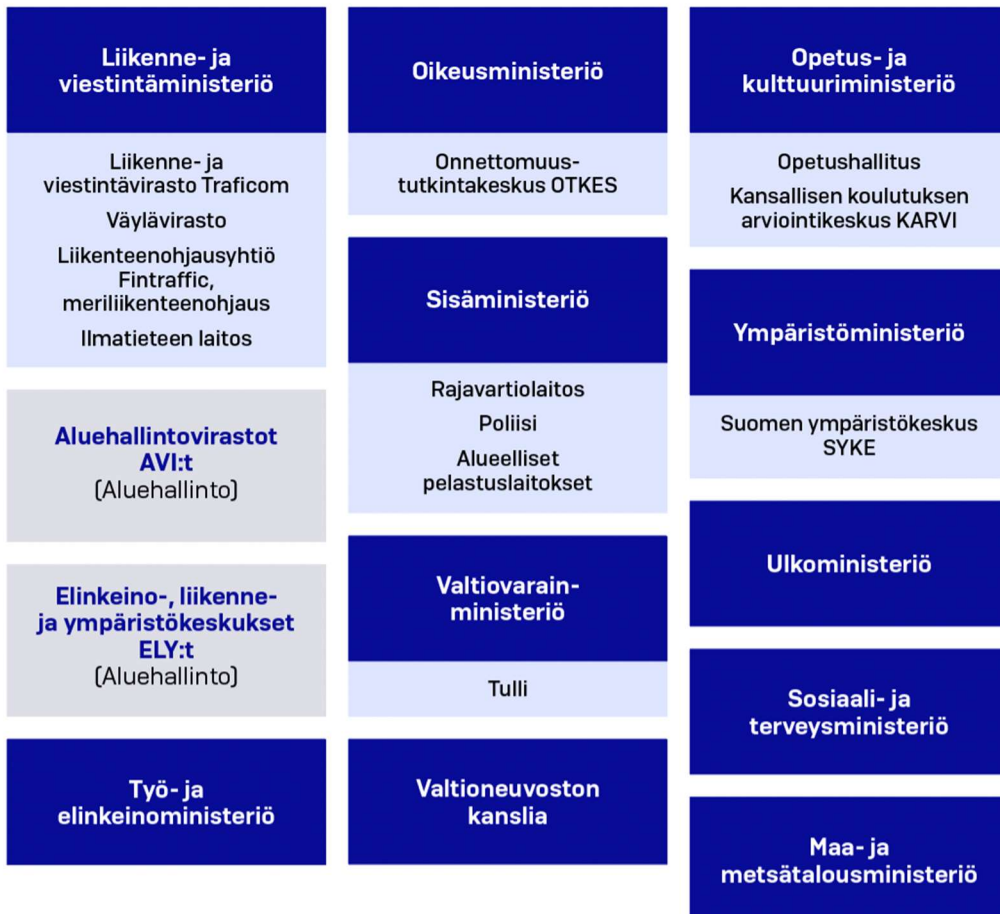
1	Johdanto merenkulun hallintoon	5
1.1	Merenkulun hallinnon ministeriöt.....	6
1.1.1	Liikenne- ja viestintäministeriö.....	6
1.1.2	Ympäristöministeriö	7
1.1.3	Valtioneuvoston kanslia.....	8
1.1.4	Sisäministeriö	9
1.1.5	Oikeusministeriö.....	10
1.1.6	Opetus- ja kulttuuriministeriö.....	10
1.1.7	Sosiaali- ja terveysministeriö.....	12
1.2	Merenkulun hallinnon virastot ja laitokset.....	13
1.2.1	Liikenne- ja viestintävirasto Traficom	13
1.2.2	Väylävirasto	14
1.2.3	Ilmatieteen laitos.....	17
1.2.4	Rajavartiolaitos	18
1.2.5	Syke	20
1.2.6	Fintraffic.....	21
1.2.7	Otkes	23
1.2.8	Tulli.....	24
1.2.9	Aluehallintovirasto AVI.....	25
1.2.10	ELY.....	27
1.2.11	Hyvinvointialueiden pelastuslaitokset	28
1.2.12	Poliisi	29
1.2.13	Opetushallitus.....	30
1.2.14	Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI).....	31
2	IMO:n yleissopimukset ja Suomen merenkulun hallinto.....	32
2.1	IMO:n keskeiset yleissopimukset	32
2.1.1	Kansainväliset yleissopimukset ja niiden voimaansaattamiseksi annetut säädökset	34
3	Kansainvälisistä sopimuksista johtuvat yleiset velvoitteet merenkulun hallinnolle	35

3.1	Prosessi kansallisen lainsäädännön kehittämiseksi, jotta kansainvälisten sopimusten velvoitteet voidaan toteuttaa	35
3.2	Kansallisten lakien ja asetusten täytäntöönpano	37
3.3	Tutkinta- ja rangaistusprosessit.....	38
3.4	Viestintä ja tilastointi.....	40
3.4.1	Lainsäädäntötyöhön liittyvä viestintä	40
3.4.2	Merenkulun tiedonhallinta ja tilastointi	40
3.4.3	Raportointi IMO:lle.....	41
3.5	Merenkulun hallinnon kehittäminen.....	41
3.5.1	Merenkulun hallinnon katselmus	42
3.5.2	Toimijakohtaiset järjestelyt toiminnan mittaamiseksi ja kehittämiseksi.....	43
3.5.3	Viranomaisten välinen yhteistyö	47
4	Lippuvaltiovelvoitteet.....	48
4.1	Merenkulkijoiden koulutus	48
4.2	Merenkulkijoille myönnettävät pätevyyskirjat ja kelpoisuustodistukset.....	49
4.3	Alusten miehitystodistukset ja suomalaisten alusten riittävän miehityksen varmistaminen	50
4.4	Joidenkin lippuvaltiolle kuuluvan tehtävien valtuutus luokille (RO).....	51
4.5	Nimettyjen katsastajien, aluksenmittaajien ja tarkastajien nimeämistä koskeva sääntely.....	52
4.6	Alusten vaatimustenmukaisuuden ja merikelpoisuuden valvonta, sekä merikelvottomien alusten pysäytys.....	52
4.7	Todistuskirjojen myöntäminen aluksille	53
4.8	Kansalliset tulkinnat ratkaisuista, jotka tyydyttävät hallintoa	54
4.9	Onnettomuustutkinta	54
4.10	Laivatyötapaturmien tutkinta	55
4.11	Seuraamukset kv. sääntöjen ja standardien rikkomisesta	55
5	Rantavaltiovelvoitteet	57
5.1	Radioviestintäpalvelut	57
5.2	Meteorologiset palvelut	57
5.3	Meripelastus (SAR)	58
5.3.1	Meripelastustoiminnan kehittäminen	59
5.4	Merikartoitus.....	60
5.5	Meriliikenteen ohjaus.....	62

5.6	Reittijakojärjestelmät.....	63
5.7	Merenkulun turvalaitteet ja niiden ylläpito (AtoN).....	63
5.8	Ympäristövahinkojen torjunta merialueilla.....	65
5.9	Seuraamussäntely kv. sääntöjen ja standardien rikkomisesta.....	66
5.9.1	Aluksesta veteen menevien päästöjen sanktiot.....	66
6	Satamavaltioveloitteet.....	68
6.1	Ympäristövahinkojen torjunta satama-alueilla ja niiden läheisyydessä.....	68
6.2	Satamien jätehuolto ja alusperäisten jätteiden vastaanotto.....	68
6.3	Satamavaltiotarkastukset (Port State Control).....	69
6.4	Merenkulun polttoainetoimittajien rekisteri.....	70
7	Merenkulun hallinnon yhteistyöryhmät.....	71

1 Johdanto merenkulun hallintoon

SUOMEN MERENKULUN HALLINTO

Kuva 1 Merenkulun hallinto

Suomen merenkulun hallinnolla tarkoitetaan valtion merenkulun keskushallintoa, joka muodostuu laajasti ministeriöistä ja niiden alaisen hallinnon valtakunnallisista ja alueellisista virastoista ja laitoksista. Valtion merenkulun hallinto valmistelee, toimeenpääntee ja noudattaa toiminnassaan eduskunnan säätämiä lakeja sekä vastaa merenkulun hallinnon kehittämisestä.

1.1 Merenkulun hallinnon ministeriöt

Ministeriöiden keskeisiä tehtäviä ovat säädösvalmistelu, hallinnonalan tulosojaus ja omistajaohjaus, kansainvälinen yhteistyö ml. kansainväliset järjestöt ja Euroopan unioni sekä hallinnonalan budjetti. Ministeriöt hallinnoivat merenkulun hallintoon kuuluvien virastojen budjetteja ja siten hallinnon resursseja.

Kukin ministeriö vastaa oman toimialansa tehtävistä. Ministeriöt huolehtivat kansainvälisten sopimusten ja niiden muutosten kansallisesta hyväksymisestä ja voimaansaattamisesta, valmistelevat lainsäädäntöesitykset ja seuraavat lainsäädännön vaikuttavuutta.

1.1.1 Liikenne- ja viestintäministeriö

Liikenne- ja viestintäministeriö (LVM) vastaa liikenne- ja viestintäjärjestelmän kehittämisestä. Keskeinen osuus toimialan sääntelystä on kansainvälistä ja EU-sääntelyä. Liikenne- ja viestintäministeriö vastaa IMO-sääntelyn seurannasta, siihen vaikuttamisesta sekä sen kansallisesta hyväksynnästä ja voimaansaattamisesta.

Organisaatio

31.5.2024

1

Kuva 2 LVM organisaatiokaavio

LVM hallinnonalaan kuuluvat seuraavat merenkulun virastot ja laitokset: Liikenne- ja viestintävirasto, Väylävirasto, Ilmatieteen laitos; lisäksi sekä sen omistajaohjaukseen kuuluu Liikenteen ohjausyhtiö Fintraffic Oy.

LVM ohjaa ja tekee yhteistyötä esimerkiksi niiden merenkulkuhallinnon organisaatioiden kanssa, jotka hoitavat merenkulkuun liittyvien vaikutusten hallintaa, merenkulun ympäristönsuojelua, merenkulkuun liittyviä sanktiota ja rangaistuksia, sekä ympäristöolosuhdetiedon koostamista.

1.1.2 Ympäristöministeriö

Ympäristöministeriön (YM) toimialaan kuuluvat ympäristönsuojelu ja ympäristövahtien torjunta, alueiden käyttö, luonnonsuojelu, rakentaminen sekä asuminen. Ympäristöministeriö vastaa valtioneuvoston ja eduskunnan käsittelyyn tulevien toimialaansa koskevien asioiden valmistelusta sekä alaisensa hallinnon tulohajauksesta. Merkittävä osa toimialan sääntelystä on kansainvälistä ja EU-sääntelyä.

Kuva 3 YM:n organisaatiokaavio

Merenkulun hallinnon kannalta tämä tarkoittaa vastuuta lainsäädännöstä koskien erityisesti vesien ja meren hoidon järjestämistä, satamien ympäristölupia ja jätehuolto-suunnitelmia, aluskierrätystä, hylkyjen seurantaa ja saneerausta, öljy- ja kemikaalivahinkojen liikaamien eläinten hoidon järjestämistä sekä öljyvahinkojen jälkitorjuntaa.

IMO sopimuksista YM:n vastuulla on Lontoon dumpauspöytäkirja, eli jätteen ja muun aineen mereen laskemisen aiheuttaman meren pilaantumisen ehkäisemisestä tehdyn vuoden 1972 yleissopimuksen vuoden 1996 pöytäkirja. Merenkulkua koskevaan IMO-toiyhön YM osallistuu toimialaansa liittyvissä asioissa.

1.1.3 Valtioneuvoston kanslia

Valtioneuvoston kanslian (VNK) toiminta muodostuu pääministerin ja hallituksen toimintaa ja päätöksentekoa tukevista tehtävistä sekä yleisön ja viranomaisen palveluista. Valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto valmistelee ja toimeenpantee valtion omistajapolitiikkaa sekä ohjaa valtion omistamia yhtiöitä. Valtioneuvoston kanslian vastuulla ovat yhteiskuntapolitiittiset suunnittelutehtävät ja asiat, jotka eivät kuulu muiden ministeriöiden toimialaan. Kansliassa hallinnoidaan myös useita poikkihallinnollisia hankkeita ja toimielimiä. EU-asioiden yhteensovittamisesta valtioneuvostossa vastaa valtioneuvoston kansliassa toimiva EU-asioiden osasto.

Merenkulun hallinnossa VNK vastaa meripolitiikan koordinaatiosta ja ohjaa kahta rannikkovaltirooliin liittyvää palveluntuottajaa, Arctia Oy:ta ja Finnpiilot Pilotage Oy:ta.

Ensin mainittu yhtiö valmistaa viittoja ja tuottaa jäänmurto-, väylänhoito ja merenmittauspalveluita ja jäljempi tarjoaa luotsauksen Suomen satamiin.

1.1.4 Sisäministeriö

Sisäministeriö (SM) on sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton ministeriö. Ministeriön työn tavoitteena on, että Suomi on maailman turvallisin maa nyt ja tulevaisuudessa. Sisäministeriön vastuulle kuuluvat valtioneuvoston ohjesäännön mukaan; yleinen järjestys ja turvallisuus, poliisihallinto ja yksityinen turvallisuusala sekä maahanmuuton yleiset edellytykset, maahanmuuton sääntely lukuun ottamatta työperäistä maahanmuuttoa sekä kansainvälinen suojele ja paluumuutto. Lisäksi ministeriö vastaa Suomen kansalaisuusasioista, pelastustoimesta, ympäristövahinkojen torjunnasta, hätäkeskustoiminnasta, rajaturvallisuudesta ja meripelastustoimesta, siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiudesta sekä aluehallinnon yhteisestä varautumisesta poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin.

Sisäministeriöllä on kolme päätehtävää: (1) valmistella toimialansa lainsäädäntö, (2) tulosohjata sisäministeriön alaisia virastoja ja laitoksia ja (3) käsitellä ministeriön toimialaan kuuluvat kansainväliset ja EU-asiat.

Kuva 4 SM:n organisaatiokaavio

Sisäministeriön pelastusosasto johtaa, ohjaa ja valvoo pelastustointa, huolehtii pelastustoimen valtakunnallisista valmisteluista ja järjestelyistä, sekä yhteensovittaa eri

ministeriöiden ja toimialojen toimintaa pelastustoimessa ja sen kehittämisessä. Tämä tarkoittaa myös yhteistyötä valtakunnallisten ympäristövahingontorjuntaviranomaisten ja –toimijoiden kanssa pelastustoiminnan ja ympäristövahinkojen torjunnan kehittämiseksi

Sisäministeriön poliisiosasto - poliisi on sisäministeriön alaisuudessa toimiva yleinen turvallisuusviranomainen. Sisäministeriön poliisiosasto tulohjaa poliisin ylijohdona toimivaa Poliisihallitusta. Poliisiylijohtaja johtaa Poliisihallitusta, joka johtaa ja ohjaa poliisin operatiivista toimintaa.

Sisäministeriön rajavartio-osasto toimii sekä ministeriön osastona että Rajavartiolaitoksen esikuntana. Rajavartio-osasto käsittelee rajojen valvontaa, rajatarkastuksia, meripelastusta, merellisten ympäristövahinkojen torjuntaa sekä Rajavartiolaitoksen rikostorjuntaa koskevat lainsäädännölliset, kansainväliset ja alaisen hallinnon ohjausta koskevat asiat.

Rajavartio-osasto käsittelee myös asiat, jotka koskevat Rajavartiolaitoksen organisaatiota, aluejakoa, taloushallintoa, tulohjausta ja hankintoja sekä henkilöstöhallintoa samoin kuin sisäministeriölle Rajavartiolaitoksen toimialalla kuuluvia muita asioita.

1.1.5 Oikeusministeriö

Oikeusministeriö (OM) ylläpitää ja kehittää oikeusjärjestystä ja oikeusturvaa, vahvistaa demokratian rakenteita ja turvaa kansalaisten perusoikeudet. Ministeriö vastaa keskeisten oikeusjärjestystä ylläpitävien lakien valmistelusta ja oikeuslaitoksen toimintakyvystä. Tuomiovalta kuuluu riippumattomille tuomioistuimille. Oikeusministerillä on poliittinen vastuu ministeriön ja sen hallinnonalan toiminnasta.

Oikeusministeriön hallinnonala on laaja. Ministeriö ohjaa hallinnonalansa virastojen ja laitosten toimintaa ja seuraa näiden kehitystä. Oikeusministeriö koordinoi ja valmistee turvallisuustutkintalainsäädäntöön liittyviä muutoksia yhteistyössä Onnettomuustutkintakeskus OTKES:n kanssa sekä sisällyttää budjettiteknisesti hallinnonalansa budjettiin OTKES:n toiminta- ja arviomäärärahat OTKES:n kanssa käytyjen tulosneuvotteluiden perusteella.

1.1.6 Opetus- ja kulttuuriministeriö

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) vastaa koulutusjärjestelmän kehittämisestä, mukaan lukien ammatillinen koulutus ja ammattikorkeakoulutus, joissa kummassakin

koulutetaan opiskelijoita merenkulun tehtäviin. Hallinnonalan virastoista Opetushallituksella ja sen alaisella Kansallisella koulutuksen arviointikeskuksella (KARVI) on asiaan liittyviä tehtäviä.

Koulutuksen järjestäminen perustuu ammattikorkeakoulutuksen osalta valtioneuvoston ammattikorkeakoululain nojalla myöntämiin toimilupiin ja niissä määritellyyn koulutus-tehtävään merenkulkualalla. Ammatillisen koulutuksen järjestäminen perustuu Opetus- ja kulttuuriministeriön, lain ammatillisesta koulutuksesta, perusteella myöntämiin järjestämis lupiin.

Tällä hetkellä merenkulkualan ammattikorkeakoulututkintoja koskeva koulutusvastuu on Satakunnan ammattikorkeakoululla, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoululla sekä Yrkeshögskolan Novialla. Merenkulkualan ammattikorkeakoulututkintoon liitetään koulutusohjelmasta riippuen joko tutkintonimike insinööri (AMK) tai merikapteeni (AMK). Mainituilla ammattikorkeakouluilla on lisäksi oikeus järjestää merenkulkualan ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja, joihin liitetään tutkintonimike insinööri (ylempi AMK) tai merikapteeni (ylempi AMK). Koulutuksen sisältöä ja järjestämistä koskevat kysymykset ovat korkeakoulujen autonomian piirissä ja ammattikorkeakoulut päättävät itsenäisesti koulutuksensa opetussuunnitelmista.

Ammattikorkeakouluista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1129/2014, 9 §) on kuitenkin säädetty Euroopan unionin lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten noudattamisesta erällä koulutusaloilla. Sen mukaan merenkulun ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen tulee täyttää Euroopan unionin lainsäädännön asettamat vaatimukset ja koulutuksessa on lisäksi otettava huomioon, mitä merenkulkijoiden koulutuksesta, pätevyyskirjoista ja vahdinpidosta kansainvälisesti sovitaan.

Ammatillinen toisen asteen koulutuksen osalta opetus ja kulttuuriministeriö säätää asetuksella tutkintorakenteeseen kuuluvat ammatilliset tutkinnot. Opetushallitus määrittää lain mukaan tutkinnon perusteet tutkintorakenteessa oleville tutkinnoille. Tutkinnot voivat sisältää osaamisaloja ja tutkintonimikkeitä. Opetushallitus valmistelee tutkinnon perusteet yhteistyössä työ- ja elinkeinoelämän edustajien, koulutuksen järjestäjien ja muiden sidosryhmien kanssa. Lisäksi tutkinnon perusteita valmisteltaessa on tehtävä yhteistyötä asianomaisen työelämätoimikunnan kanssa (L531/2017, 15 §). Opetushallitus uudistaa 2023 merenkulkualan perustutkinnon perusteita. Taustalla ovat liikenteen palvelulainsäädännön ja STCW-säännösten muutokset. Lisäksi selvitetään mahdollisia muita meriklusteria tukevia osaamistarpeita.

1.1.7 Sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) tehtävänä on tukea ihmisten hyvää terveyttä ja toimintakykyä sekä terveellistä työ- ja elinympäristöä, turvata riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja kohtuullinen toimeentulo elämän eri vaiheissa sekä edistää sukupuolten tasa-arvoa. STM vastaa sosiaali- ja terveyspolitiikan suunnittelusta, ohjauksesta ja toimeenpanosta.

Kuva 5 STM:n organisaatiokaavio

STM:n hallinnonala on laaja. Ministeriön vastuualueet ovat hyvinvoinnin ja terveyden tukeminen, sosiaali- ja terveyspalvelut, sosiaalivakuutus (eläke-, sairaus- ja työttömyysvakuutus), yksityisvakuutus, työsuojelu ja työhyvinvointi sekä tasa-arvo.

Ministeriön **Työ- ja tasa-arvo-osasto (TTO)** ohjaa työsuojeluvuorontaa ja -hallintoa, valmistelee ja kehittää työsuojelun lainsäädäntöä, työsuojelupolitiikkaa ja työterveyshuoltoa sekä huolehtii kansainvälisestä yhteistyöstä näillä aloilla. Lisäksi osasto valmistelee ja kehittää hallituksen tasa-arvopolitiikkaa, tasa-arvolainsäädäntöä ja sukupuolien välisen väkivallan vähentämistä ja hoitaa ne asiat, jotka on säädetty ministeriön käsiteltäväksi työsuojeluviranomaisena. TTO vastaa aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueiden ja Työterveyslaitoksen tulohajauksesta.

1.2 Merenkulun hallinnon virastot ja laitokset

Merenkulun virastot ja laitokset hoitavat hallinto-, valvonta-, lupa-, kehittämis- ja tutkimustehtäviä. Osalla virastoista on myös tietohallinto-, tilasto- ja rekisteritehtäviä. Useiden virastojen ja laitosten tehtävänä on merenkulkualan kehittäminen ja alan tuottaman tiedon välittäminen koko yhteiskunnan käyttöön.

1.2.1 Liikenne- ja viestintävirasto Traficom

Virallinen nimi	Liikenne- ja viestintävirasto Traficom
Osoite	Liikenne- ja viestintävirasto Traficom PL 320 00059 TRAFICOM
Nettisivu	https://www.traficom.fi/fi

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom on liikenne- ja viestintäministeriön hallinnon-alalla toimiva keskushallinnon virasto, joka hoitaa liikenteen ja sähköisen viestinnän viranomaistehtäviä.

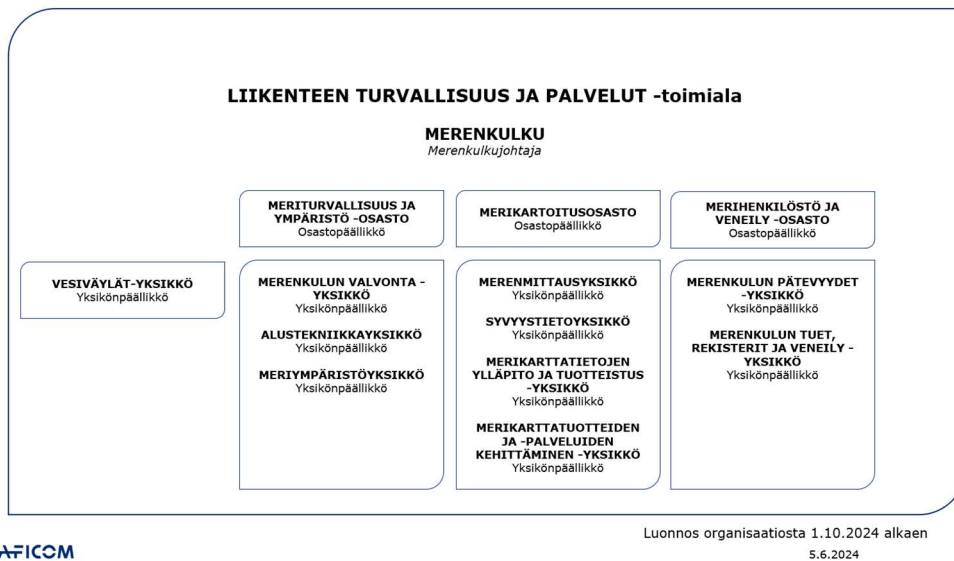
Traficom edistää tietoyhteiskunnan ja liikennejärjestelmän kehittymistä sekä toimivia ja turvallisia liikenne- ja viestintäyhteyksiä sekä -palveluita. Lisäksi virasto edistää toiminnallaan liikennejärjestelmän toimivuutta ja automatisointia, liikenteen turvallisuutta, alueiden ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä sekä kestävästä kehitystä valtakunnallisesti. Virasto toimii asiakaslähtöisesti ja monialaista asiantuntemusta hyödyntäen. Viraston toiminta on ennakoivaa, tieto- ja riskiperusteista.

Traficomilla työskentelee noin 900 henkilöä, joista "Liikennejärjestelmäpalvelut" –osaamisalueella noin 380 ja merenkulkuun liittyvissä tehtävissä noin 130 henkilöä.

Merenkulkuun liittyvät substanssiasiat on Traficomissa sisällä keskitetty "Liikennejärjestelmäpalvelut" –osaamisalueelle.

Traficomissa tehtävät merenkulkuhallinnossa ovat alusten merikelpoisuuden ja ympäristösääntelyn mukaisuuden, varustuksen ja miehityksen sekä merikoulutuksen valvonta sekä todistuskirjojen ja pätevyyksien myöntäminen, aluskatsastusten tekeminen, nimettyjen alusmittaajien, katsastajien ja luokituslaitosten valtuutus ja valvonta sekä

Suomen satamissa vierailevien alusten tarkastukset (PSC). Lisäksi Traficom osallistuu radioviestintäpalveluiden, merenmittaus- ja merikartoitustyön, reittijakojärjestelmien valvonnan, VTS ja GOFREP palveluiden sekä merenkulun turvalaitteiden (ATON) palveluiden tuottamiseen ja valvontaan. Traficomilla on myös meriympäristön suojeluun liittyviä tehtäviä ja meriympäristöonnettomuksiin liittyen velvoite antaa virka-apuna asiantuntemusta esimerkiksi alusten vakavuuteen liittyen, lisäksi Traficom määrittää alusten suojapaikat.

Kuva 6 Luonnos Traficomien merenkulkutoimintojen organisoitumisesta syksyllä 2024

1.2.2 Väylävirasto

Virallinen nimi	Väylävirasto
Osoite	Väylävirasto PL 33 00521 Helsinki
Nettisivu	www.vayla.fi

Väylävirasto on liikenne- ja viestintäministeriön hallinnon alalla toimiva keskushallinnon virasto, jonka tehtävänä on vastata Suomen vesiväylistä ja vesiväylähankkeiden toteuttamisesta sekä kauppamerenkulun väylillä kulkevien alusten turvallisuuden ja sujuvan liikennöinnin varmistamista.

Virasto edistää toiminnallaan väyläverkon toimivuutta, automatisaatiota, liikenteen turvallisuutta, kestävästä kehitystä osana liikennejärjestelmän kokonaisuutta sekä alueiden ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja tasapainoista kehitystä.

Viraston tehtävinä on hoitaa muun muassa seuraavia tehtäviä (13.11.2009/862 2 §):

- vastaa hallinnoimistaan valtion vesiväylistä ja niiden kehittämisestä sekä niihin kohdistuvien toimien yhteensovittamisesta koko maassa;
- vastaa liikenteenohjauksen järjestämisestä;
- vesiväyliä suunnittelusta, rakentamisesta, kunnossapidosta ja palvelutuksesta;

Väyläviraston vastuulla on valtaosa Suomen vesiväylistä ja kanavista. Niiden ylläpidossa ja kehittämisessä otetaan huomioon niin kauppamerenkulun kuin muunkin vesiliikenteen tarpeet.

Väylävirasto ylläpitää merenkulun turvalaitteita. Suomi on saattanut voimaan kansainvälisen merenkulun turvalaitejärjestö IALA:n suositukset, jotka koskevat merenkulun turvalaitteita.

Väylävirasto vastaa talvimerenkulun avustamisen viranomais- ja tilaajatehtävistä sekä valtakunnallisesta koordinoinnista, kehittämisestä ja ohjauksesta. Lain alusten jääluokista ja jäänmurtaja-avustuksesta (1121/2005) mukaan Väylävirasto huolehtii jäänmurtaja-avustuksen saatavuudesta Suomen vesialueella jääolosuhteiden niin vaatiessa. Avustusta annetaan Väyläviraston nimeämiin talvisatamiin, jonne johtaa mitoitussyväydeltään vähintään 8 metriä syvä VL1-luokan väylä sekä Väyläviraston erikseen määrittelemiin muihin kohteisiin, myös Suomen vesialueen ulkopuolella, mikäli avustus suomalaisiin satamiin tai satamista on tarpeen Suomen ulkomaankaupan turvaamiseksi taikka perustuu toisen valtion kanssa tehtyyn yhteistyösopimukseen.

Väylävirasto vastaa kauppamerenkulkua ja muuta vesiliikennettä koskevan meriliikenteen ohjaustoiminnan järjestämisestä hallinnoimillaan vesiväylillä. Se tilaa VTS-palveluntarjoajalta ajantasaisia meriliikenteen tilannekuvaa, joka on Väyläviraston ja Traficomien lisäksi puolustus- ja turvallisuusviranomaisten käytössä.

Väylävirasto tilaa palvelun VTS-palveluntarjoajalta ja toimii palvelun tilaajan ominaisuudessa. Väyläviraston tilaamat liikenteen ohjauspalvelut sisältävät alusliikennepalvelun lisäksi myös muita VTS-palveluntarjoajan toteuttamia palveluita, jotka liittyvät mm. meritilannekuvan tuottamiseen, AIS ja DGPS verkkojen ylläpitoon sekä e-navigointi ja MASS palvelujen kehittämiseen liittyen.

Rannikkovaltion viranomaisen tehtävä on turvata ja varmistaa merenkulun turvallisuus ja merellisen ympäristön suojelu, käytännössä tämä tarkoittaa kauppamerenkulun väylillä kulkevien alusten turvallisuuden ja sujuvan liikennöinnin varmistamista.

Keskeiset rannikkovaltion välineet merenkulun turvallisuuden varmistamisessa on mainittu SOLAS V-luvussa, V:12 koskee alusliikennepalvelun (VTS) järjestämistä ja V:13 koskee merenkulun turvalaitteita.

Suomi on saattanut voimaan IMO:n VTS-toimintaa koskevan päätöslauseلمان Resolution A.857(20) "Guidelines for vessel traffic services" ja sen mukaiset kansainvälisen merenkulun turvalaitejärjestö IALA:n VTS-toimintaa koskevat suositukset.

Kuva 7 Väyläviraston organisaatiokaavio

1.2.3 Ilmatieteen laitos

Virallinen nimi	Ilmatieteen laitos
Osoite	Ilmatieteen laitos PL 503 00101 HELSINKI
Nettisivu	www.ilmatieteenlaitos.fi

Ilmatieteen laitos on tutkimus- ja palvelulaitos Liikenne- ja viestintäministeriön alaisuudessa.

Ilmatieteen laitos havainnoi ilmakehän fysikaalista tilaa, kemiallista koostumusta ja sähkömagneettisia ilmiöitä, sekä Itämeren ja arktisen merialueen fysikaalista tilaa. Se tuottaa laadukasta tietoa ja palveluja ilmakehän ja merien menneestä, nykyisestä ja tulevasta tilasta. Toiminnassaan Ilmatieteen laitos osallistuu kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön sekä tiedottaa ilmakehään, meriin ja lähiavaruuteen liittyvistä asioista päättäjille, elinkeinoelämälle sekä suurelle yleisölle. Palvelujen perustana on tutkimus ja kehitystyö meteorologian, meritieteen, ilmanlaadun, avaruusfysiikan ja kaukokartoituksen alueilla. Ilmatieteen laitoksen toiminta on sertifioitu ISO 9001:2015 mukaisesti DNV GL:n toimesta. Ilmatieteen laitoksella työskentelee noin 650 henkilöä.

Ilmatieteen laitoksen tehtävä merenkulkuhallinnossa on tuottaa sää- ja meripalveluja ja -varoituksia meriliikenteen tarpeisiin. Päivittäisten palveluiden lisäksi, Ilmatieteen laitos tekee yhteistyötä merenkulkusektorin kanssa erilaisten hankkeiden puitteissa ja tukee pidemmän tähtäimen suunnittelua tarjoamalla ilmastoaineistoja ja -analyysijä.

Kuva Ilmatieteen laitoksen organisaatiokaavio

1.2.4 Rajavartiolaitos

Virallinen nimi	Rajavartiolaitos
Osoite	Rajavartiolaitoksen esikunta PL 3 00131 HELSINKI
Nettisivu	www.raja.fi

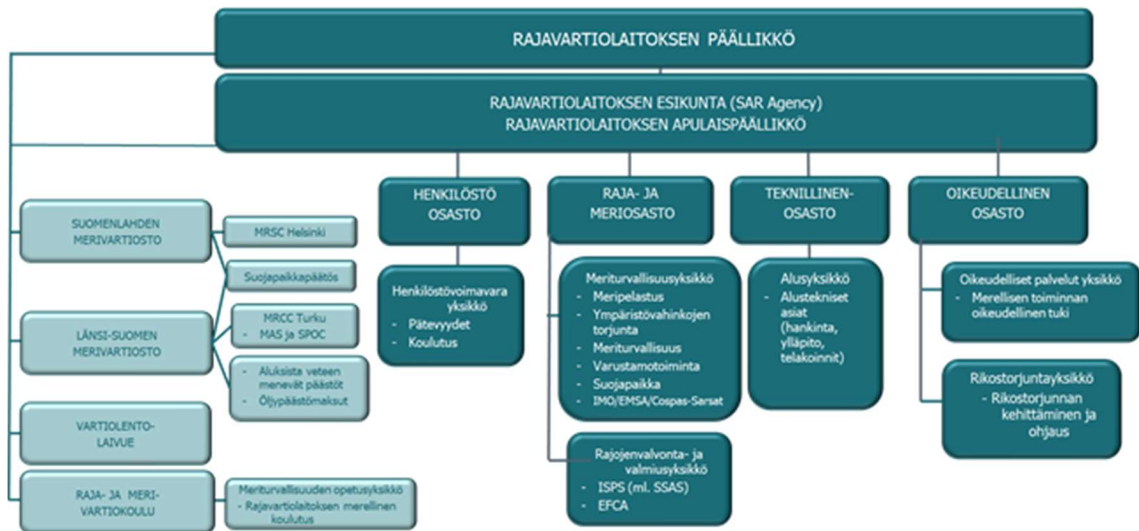
Rajavartiolaitos on sisäisen turvallisuuden viranomainen ja osa sisäministeriötä. Rajavartiolaitoksen toiminnan päämääränä on rauhallisten olojen säilyttäminen Suomen rajoilla. Rajavartiolaitoksen päätehtävät ovat rajavalvonta maastorajalla ja merialueella sekä henkilöliikenteen rajatarkastukset maarajan ylityspaikoilla, satamissa ja lentoasemilla sekä meripelastus merialueella. Toiminta on keskitetty Euroopan unionin ulkorajalle Schengen-sopimuksen mukaisesti. Rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi Rajavartiolaitos tekee kansainvälistä yhteistyötä.

Rajavartiolaitos on johtava meripelastusviranomainen, joka vastaa meripelastustoimen järjestämisestä Suomen meripelastusvastuualueella. Lisäksi Rajavartiolaitoksen

tehtäviin kuuluu merialueen ja vesiliikenteen valvonta, aluksesta veteen menevien päästöjen valvonta, merellisten ympäristövahinkojen torjunta ja aluksen suojapaikkapäätökset. Rajavartiolaitos huolehtii pelastustoiminnasta Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä tapahtuneissa alusöljyvahingoissa ja aluskemikaalivahingoissa ja sovittaa yhteen siihen varautumista. Rajavartiolaitos vastaa torjunnan johtamisesta Suomen aluevesillä aavalla selällä tai talousvyöhykkeellä tapahtuneissa alusöljyvahingossa ja aluskemikaalivahingossa. Mikäli vahinko sattuu rannikolla, tai on lähtöisin rannalla olevasta rakennelmasta, on pelastuslaitos johtovastuussa. Johtovastuun raja on sovittu tarkemmin merivartiostojen ja hyvinvointialueiden pelastuslaitosten yhteisissä suunnitelmissa. Lisäksi Rajavartiolaitoksen tehtävänä on paljastaa, ehkäistä ennalta ja tutkia merellä tapahtuvat rikokset ja rikkomukset vesiliikennelain, merilain ja merenkulun ympäristönsuojelulain mukaan.

Merialueella Rajavartiolaitos tekee tiivistä yhteistyötä muiden merellisten viranomaisten kanssa.

Alla on kuvattu Rajavartiolaitoksen organisaatio merenkulunhallinnon näkökulmasta.

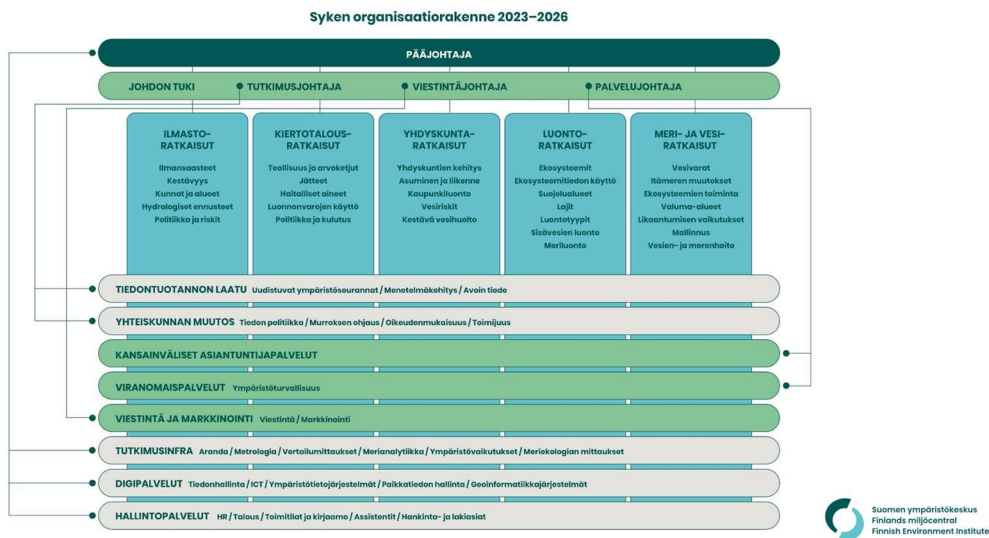

Kuva 8 RVL:n merenkulkutoimintojen organisoituminen

1.2.5 Syke

Virallinen nimi	Suomen ympäristökeskus
Osoite	Latokartanonkaari 11, 00790 Helsinki
Nettisivu	www.syke.fi

Suomen ympäristökeskus (Syke) on valtion tutkimuslaitos, jossa työskentelee noin 700 asiantuntijaa ja tutkijaa Helsingissä, Oulussa, Jyväskylässä ja Joensuussa.

Kuva 9 Syken organisaatiokaavio

Syke tarjoaa vahvaa asiantuntemusta ja riippumatonta tietoa globaaleihin ilmiöihin, kuten ilmastonmuutokseen, luontokatoon, ylikulutukseen, saastumiseen ja rehevöitymiseen.

Syke tekee tiivistä yhteistyötä eurooppalaisten yliopistojen, tutkimuslaitosten ja yritysten kanssa. Toiminta ulottuu myös arktisille alueille ja kehittyviin maihin.

Syke koordinoi ja toteuttaa Suomen kansallista meren tilan pitkäaikaisseurantaa ja tutkii merien toimintaa monitieteisesti, hyödyntäen mallinnusta, mittauksia ja havainnoiteja. Syke toimii asiantuntijana Suomen merenhoidon suunnittelun, EU:n merilainsäädännön ja Itämeren ympäristönsuojelusopimuksen toteutuksessa.

Ympäristövahinkojen torjuntavalmiuteen Syke tarjoaa asiantuntemusta liittyen öljypäästöjen ympäristövaikutusten seurantaan ja suojapaikkapäätösten valmisteluun. Suomen ympäristökeskus vastaa ympäristövahingon vaaraa aiheuttavien hylkyjen seurannasta ja saneerauksesta, sekä öljy- tai muun kemikaalivahingon seurauksena liikaantuneiden eläinten hoitamisen järjestämisestä. (YSL 21 § 963/2022).

Syke, Traficom ja Puolustusvoimat osallistuvat alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntaan. Pelastuslaki 46 § (28.12.2018/1353)

Syke hallinnoi Suomen valtion omistamaa merentutkimusalue Arandaa. Aranda on moderni jäävähvisteinen tutkimusalue, joka soveltuu vaativaan avomeren biologiseen, fysikaaliseen ja kemialliseen tutkimukseen. Aranda on keskeinen osa suomalaista Itämeren avomeritutkimuksen ja tilan seurannan infrastruktuuria

1.2.6 Fintraffic

Virallinen nimi	Liikenteenohjausyhtiö Fintraffic
Osoite	Palkkatilanportti 1, 00240 Helsinki
Nettisivu	www.fintraffic.fi

Fintraffic on valtion erityistehtäväkonserni, joka toimii liikenne- ja viestintäministeriön omistajaohjauksessa. Konserni tarjoaa ja kehittää liikenteenohjauksen ja -hallinnan palveluita kaikissa liikennemuodoissa sekä varmistaa liikenteen turvallisuuden ja sujuvuuden vastuullisesti. Fintrafficille annettulla erityistehtävällä turvataan yhteiskunnan, viranomaisten ja elinkeinoelämän tarvitsemat välttämättömät liikenteenohjauspalvelut. Lisäksi erityistehtävällä varmistetaan toimintavarmuus normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Liikenteenohjauksen perustehtävän lisäksi Fintrafficin erityistehtävänä on edistää Suomen liikenteen ja logistiikan digitalisaatiota. Konsernin palveluksessa on 1 100 ammattilaista.

HENKILÖSTÖ KESKIMÄÄRIN: 1177
1.9.2023

LIIKENTEENOHJAU SPALVELUT

YHTEISET PALVELUT: 74 henkilöä

Fintraffic organisaationa

Kuva 10 Fintrafficin organisaatiokaavio

Fintrafficin meriliikenteenohjaus tarjoaa kauppamerenkululle ja muulle vesiliikenteelle alusliikennepalveluja sekä ylläpitää turvallisuusradiotoimintaa. Fintrafficin meriliikenteenohjaus valvoo meriliikennettä vuorokauden ympäri, vuoden jokaisena päivänä. Sen tehtävänä on varmistaa turvallinen ja sujuva meriliikenne sekä suojella meriympäristöä. Palveluihin kuuluvat alusliikennepalvelun rinnalla digitaaliset tilannekuva- ja tiedonvaihtopalvelut sekä niiden jatkuva kehittäminen. Fintraffic meriliikenteenohjauksella on ISO 9001:2015 –sertifioitu laatu järjestelmä. Sertifikaatin on myöntänyt Kiwa Inspecta.

Fintrafficin meriliikenteenohjaus

Fintraffic organisaationa

Kuva 11 Fintrafficin meriliikenteenohjaus

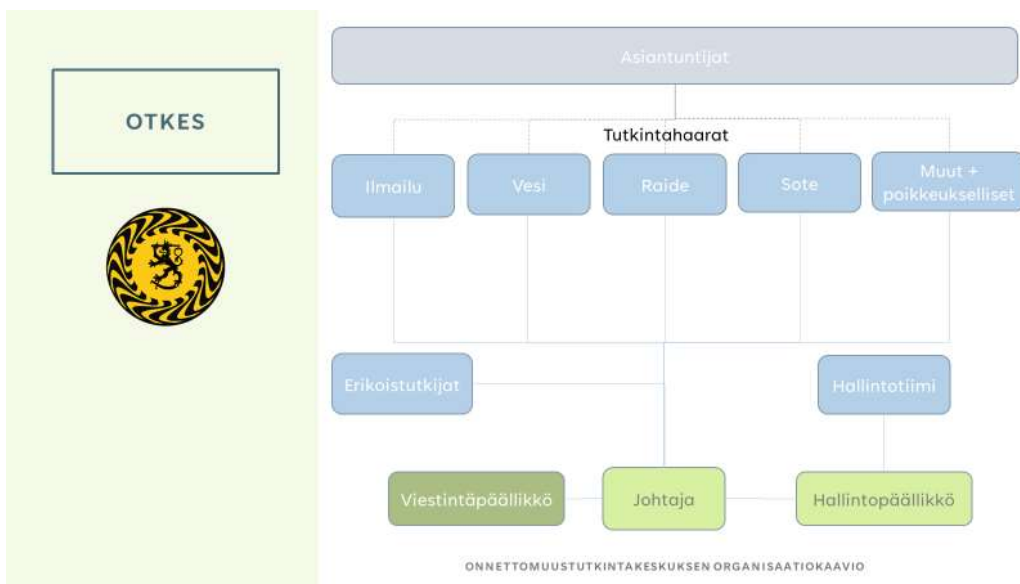
1.2.7 Otkes

Virallinen nimi	Onnettomuustutkintakeskus
Osoite	Ratapihantie 9, 00520 Helsinki, Finland
Nettisivu	www.turvallisuustutkinta.fi

Onnettomuustutkintakeskus (OTKES) on oikeusministeriön yhteydessä toimiva itsenäinen ja riippumaton erillisvirasto, joka toteuttaa tehtävänsä itsenäisesti ja riippumattomasti. OTKES:ssa työskentelee vakituksessa virkasuhteessa 17 virkamiestä. Onnettomuustutkintaa varten OTKES on kouluttanut noin 120 ulkopuolista asiantuntijaa, joita käytetään tutkintatehtävissä ottaen huomioon heidän tutkintaosaamisensa sekä heidän omissa työtehtävissä hankittu erityisosaamisensa.

OTKES:n toiminta perustuu turvallisuustutkintalakiin 525/2011 sekä valtion hallintoa koskeviin yleisiin määräyksiin. Turvallisuustutkintalaki silloittaa OTKES:n toiminnan onnettomuustutkintaa ohjaaviin kansainvälisiin säädöksiin.

OTKES:lla on käytössä oma laadunvalvontajärjestelmä, jossa audiittoreina käytetään OTKES:n toimintaa hyvin tuntevia ulkopuolisia henkilöitä sekä arviointikohtaisesti valittuja OTKES:n asiantuntijoita. OTKES:n avainprosesseja ovat: turvallisuustutkinta, turvallisuustutkinnan yleinen järjestäminen, tutkijoiden koulutus, tutkintavalmiuden ylläpito, kansainvälinen yhteistyö ja suositusseuranta.

Kuva 12 OTKESin organisaatiokaavio

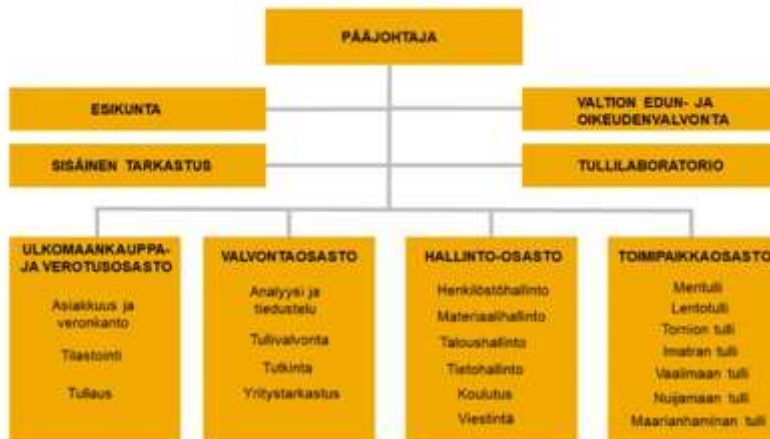
1.2.8 Tulli

Virallinen nimi	Tulli
Osoite	Opastinsilta 12, 00520 Helsinki
Nettisivu	www.tulli.fi

Tulli edistää tavarakaupan sujuvuutta ja varmistaa sen oikeellisuuden, tarjoaa asiakaslähtöisiä palveluita sekä suojaa yhteiskuntaa, ympäristöä ja kansalaisia. Tullin palveluksessa on noin 2 000 henkilöä.

Organisaatio ja johto

Tullia johtaa pääjohtaja. Tullissa on yksiköt (osastot, Tullilaboratorio, esikunta, valtion edun- ja oikeudenvälvonta sekä sisäinen tarkastus) ja niiden ohjaamat toimintayksiköt (toiminnot ja tullit).

Kuva 13 Tullin organisaatiokaavio

Tullin tavoitteena on kantaa tehokkaasti tullit ja tullin luonteiset maksut, väylämaksut sekä muita maahantuonnin veroja ja maksuja. Lisäksi Tulli laatii viralliset ulkomaankauppatilastot Suomen tuonnista, viennistä ja kauppataseesta. Tulli on valtiovarainministeriön tulosohjaama virasto, joka toimii yhteistyössä elinkeinoelämän sekä kotimaisten ja ulkomaisten viranomaisten kanssa. Suomen tulli on osa Euroopan unionin tullijärjestelmää.

Meriliikenteeseen liittyvien tehtävien jakautuminen Tullissa: (1) meriliikenteen ilmoitukseen liittyvät tehtävät ovat Tullin ulkomaankauppa- ja verotusosaston toimialaa; (2) ilmoitustietojen analysointi kuuluu valvontaosaston analyysi- ja tiedusteluyksikölle; (3)

valvontatoimien ohjaus kuuluu valvontaosaston tullivalvontayksikölle ja (4) käytännön valvontatoimien suorittaminen satamissa ja aluksilla kuuluu toimipaikkaosaston henkilöstölle.

1.2.9 Aluehallintovirasto AVI

Virallinen nimi	Aluehallintovirasto
Osoite	https://avi.fi/yhteystiedot (toiminta on alueellista)
Nettisivu	https://avi.fi/etusivu

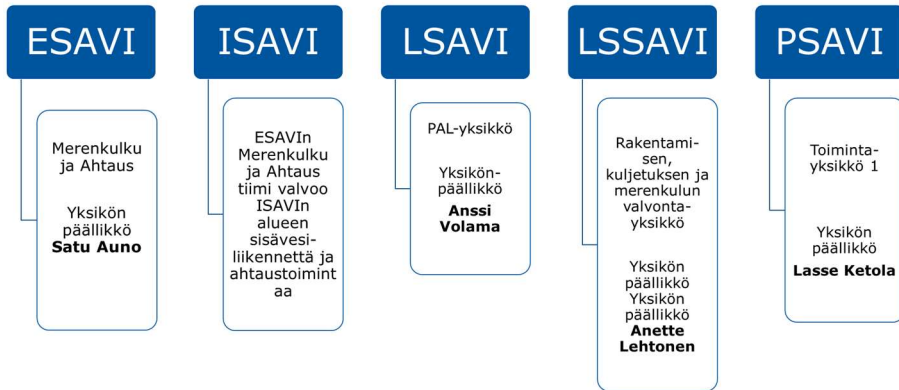
Aluehallintovirastot (AVI) edistävät perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumista, peruspalvelujen saatavuutta, ympäristönsuojelua, ympäristön kestäväää käyttöä, sisäistä turvallisuutta sekä terveellistä ja turvallista elin- ja työympäristöä alueilla. AVI:t hoitavat myös lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä alueillamme. Toimintaa ohjaavat lait sekä kahdeksan ministeriötä. AVI:t ovat ministeriöiden edustaja alueillaan ja tekevät niiltä saamiaan tehtäviä.

Manner-Suomessa on kuusi aluehallintovirastoa. Ahvenanmaan aluehallintoviranomainen on Ahvenanmaan valtionvirasto.

AVI:t tekevät ympäristönsuojelulain mukaiset satamien ympäristölupapäätökset. Ympäristövastuualue tehtävät on keskitetty neljään aluehallintovirastoon (Etelä-Suomen, Itä-Suomen, Länsi- ja Sisä-Suomen ja Pohjois-Suomen aluehallintovirastot).

AVI on Työsuojeluviranomainen, jonka toimivalta jakaantuu alueellisesti.

Aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueet ovat toimivaltaisia työsuojelun valvontaviranomaisia alueellaan, niitä ohjaa sosiaali- ja terveysministeriö. Työsuojelun vastuualueiden tehtävänä on: (1) vastata asiakas- ja viranomaisaloitteisesta työsuojeluvälvonnasta, (2) neuvoa ja ohjata sekä työntekijöitä että työnantajia, (3) selvittää vakavien työtapaturmien, ammattitautien ja työperäisten sairauksien syitä sekä (4) toimia niiden ehkäisemiseksi, (5) suorittaa tuotevalvontaa ja (6) osallistua työrikosten käsittelyyn.

Kuva 14 AVI:en työsuojelun alueelliset vastuutahot

AVI:en työsuojelun vastuualueet suorittavat MLC:hen liittyvissä asioissa lippuvaltioveranomaisen tehtäviä. Työsuojelun vastuualueet suorittavat Suomen lipun alla liikennöiville kansainvälisen liikenteen aluksille MLC-sertifikaattitarkastukset, joista laaditaan lausunto Traficom:ille. Lausuntojen pohjalta Traficom myöntää alukselle MLC-sertifikaatin.

Suomen lipun alle siirtyvällä uudelle tai käytetyllä alukselle tehdään käyttöönottotarkastus. Käyttöönottotarkastuksessa työsuojeluviranomainen varmistaa, että aluksen työ- ja asuintilat ovat säännösten ja määräysten mukaiset. Käyttöönottotarkastus on tehtävä, jos mahdollista, ennen aluksen käyttöön ottamista, kuitenkin viimeistään kuuden kuukauden kuluessa käyttöönottamisesta. Käyttöönottotarkastus on tehtävä uudelleen, jos aluksella tehdään olennaisia muutostöitä.

Lisäksi työsuojelun vastuualueet Merenkulkuun liittyen: (1) vastaavat kotimaan- ja Suomen lipun alla liikennöivien kansainvälisen liikenteen alusten merenkulkijoiden lepoaikojen valvonnasta, (2) valvovat varustamoita, (3) vastaavat satamien rakenteellisen turvallisuuden ja työturvallisuuden valvonnasta, (4) osallistuvat VAK – viranomaisyhteistyöhön vaarallisten aineiden maantiekuljetusten valvonnassa (satamissa tapahtuvat tarkastukset), (5) suorittavat vakavien työtapaturmien tutkinnan, (6) laativat miehityslausuntoja (minimum safe manning), (7) valvovat muita viranomaisia liittyen turvalliseen työskentelyyn vesiympäristössä, (8) lausuvat lakimuutoksiin, (9) osallistuvat viranomaisyhteistyöhön sekä (10) antavat virka-apua Traficom:ille MLC-asioissa. Tämän lisäksi työsuojelun vastuualueet vastaavat kotimaanliikenteen kauppa-aluksille tehtävistä työsuojelutarkastuksista ja suorittavat määräaikaistarkastukset bruttovetoisuudeltaan yli 199 tonnin aluksille, joita käytetään kotimaan liikenteessä.

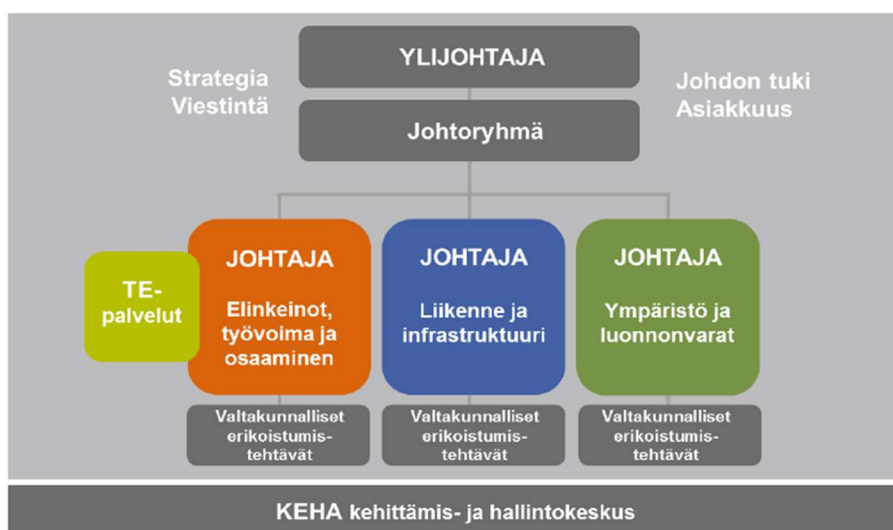
1.2.10 ELY

Virallinen nimi	Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Osoite	https://www.ely-keskus.fi/asiointi-ja-yhteystiedot (toiminta on alueellista)
Nettisivu	https://www.ely-keskus.fi

ELY-keskukset (15 kpl) hoitavat valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueillaan (laki 897/2009). Tehtävät jakautuvat kolmeen vastuualueeseen: Elinkeinot, työvoima ja osaaminen (E), liikenne ja infrastruktuuri (L) sekä ympäristö ja luonnonvarat (Y). ELY-keskuksilla on myös keskitettyjä tehtäviä ja erikoistumistehtäviä, joita hoidetaan valtakunnallisesti. Y-vastuualueen tehtäviä ovat alueiden käytön ja rakentamisen edistäminen, kulttuuriympäristön hoito, luonnonsuojelu, vesivarojen käyttö ja hoito, ympäristönsuojelu sekä ympäristön tilan seuranta. Y-vastuualueen tehtävät on keskitetty 13:ta ELY-keskukseen.

Merenkulun ympäristönsuojelulain (1672/2009, 12 luku 4 §) mukaisesti ELY-keskus valvoo sataman jätehuoltosuunnittelua, aluksesta peräisin olevien jätteiden ja sedimenttien vastaanottolaitteita satamassa sekä sataman jätehuoltoa koskevia maksuja. Valvontatehtävä koskee erityisesti sellaisia kauppamerenkulun satamia, joilla pitää olla ympäristönsuojelulain mukainen ympäristölupa. Nämä ovat osa Y-vastuualueen ympäristönsuojelun ja siihen kuuluvan ympäristölupavalvonnan tehtäviä.

Pelastuslain 111 a §:n mukaan kunta vastaa tarvittaessa jälkitorjunnasta alueellaan. ELY-keskus ohjaa ja sovittaa yhteen öljyvahinkojen jälkitorjuntatöitä, jos torjunta ulottuu usean kunnan alueelle.

Kuva 15 ELY-jen organisaatiokaavio

1.2.11 Hyvinvointialueiden pelastuslaitokset

Virallinen nimi	Hyvinvointialueen pelastustoimi - Pelastuslaitokset
Osoite	https://pelastustoimi.fi/pelastuslaitokset (toiminta on alueellista)
Nettisivu	https://pelastustoimi.fi/pelastustoimi/hyvinvointialueet

Pelastuslaitokset hoitavat pelastustoimen tehtävät alueellaan. Suomessa on 21 pelastuslaitosta. Pelastustoimi vastaa muun muassa pelastustoimen palvelutasosta sekä pelastuslaitoksen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi vuoden 2023 alussa kunnilta ja kuntayhtymiltä hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille, jotka vastaavat myös sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä alueellaan. Hyvinvointialueiden aluejako perustuu pääosin nykyiseen maakuntajakoon. Uudenmaan maakunnan alueella tehtävien järjestämisestä vastaavat neljä hyvinvointialuetta sekä Helsingin kaupunki.

Pelastuslaitosten vastuulla on myös valmius- ja varautuminen ympäristövahinkojen torjuntaan rannikolla ja rannoilla. Suomen rannikolla on 10 HVA:n pelastustoimea, jotka vastaavat valmiudesta- ja varautumisesta ympäristövahinkojen torjuntaan rannikolla ja saariston sisäosissa. Pelastuslaitokset osallistuvat myös merelliseen pelastustoimintaan (MIRG, Hki/Tku), ensivaste ja ensihoito. Myös sopimuspalokunnilla on rooli näissä tehtävissä.

1.2.12 Poliisi

Virallinen nimi	Poliisilaitos
Osoite	https://poliisi.fi/yhteystiedot (toiminta on alueellista)
Nettisivu	https://poliisi.fi/etusivu

Poliisin tehtävä on varmistaa ihmisten ja ympäristön turvallisuus kaikissa tilanteissa ja kaikkina aikoina. Poliisi ennalta estää ja selvittää rikoksia sekä saattaa ne syyteharkintaan. Poliisilain (872/2011) mukaan poliisin perustehtävä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, kansallisen turvallisuuden suojaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä

Poliisi suorittaa lisäksi lupahallintoon liittyvät ja muut sille laissa erikseen säädetty tehtävät sekä antaa jokaiselle tehtäväpiiriinsä kuuluvaa apua. Jos on perusteltua syytä olettaa henkilön kadonneen tai joutuneen onnettomuuden uhriksi, poliisin on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin henkilön löytämiseksi.

Rikosten esitutkinnasta säädetään esitutkintalaissa (805/2011), rikosten esitutkinnassa käytettävistä pakkokeinoista pakkokeinolaissa (806/2011) ja poliisihallinnon tehtävien järjestämisestä poliisin hallinnosta annetussa laissa (110/1992).

Poliisihallitus on poliisin keskusvirasto, joka johtaa ja ohjaa operatiivista poliisitoimintaa. Paikallispoliisin muodostavat 11 poliisilaitosta. Paikallispoliisin palveluverkko muodostuu pääpoliisiasemasta, poliisiasemista ja muista palvelupisteistä. Poliisin valtakunnallisia yksiköitä ovat Keskusrikospoliisi ja Poliisiammattikorkeakoulu.

Suomessa poliisitoiminta perustuu lähtökohtaisesti poliisilaitoskohtaiseen aluevastuuperiaatteeseen, jossa jokainen poliisilaitos vastaa oman alueensa poliisitoiminnasta myös merellisissä tilanteissa. Valtioneuvoston poliisista antaman asetuksen (1080/2013) mukaan Poliisihallitus voi kuitenkin määrätä tilapäisistä poliisin henkilöstön jotosuhteista tilanteen edellyttämällä tavalla.

Pääsääntöisesti johtovastuu poliisitoiminnallisista erityistilanteista, jotka liittyvät terrorismirikoksiin, törkeisiin yleisvaarallisiin rikoksiin, ydinräjähderikokseen tai edellä mainittujen rikosten uhkaan taikka meri- tai sisävesiliikenteessä olevan laivan kaappaukseen tai laivaan kohdistuvaan vakavaan rikokseen tai sen uhkaan, on aluevastuun mukaisella johtokeskuksella. Johtokeskuksessa yleisjohtajana toimii tehtävään erikseen määrätty päällystöön kuuluva poliisimies.

Poliisi varautuu vaativia ja erityistilanteita varten toimimaan sekä maalla että merellä. Poliisilaitoksilla ylläpidetään venekalustoa poliisin tehtävien suorittamiseksi vesistöalueilla. Poliisi suorittaa esimerkiksi aluksesta veteen menevien päästöjen valvontaa aluevesillä. Merellä poliisin toiminnan edellytyksenä on Rajavartiolaitoksen ja muiden viranomaisten alus-, vene- ja helikopterikalusto sekä siihen liittyvän asiantuntemuksen hyödyntäminen ja yhteistyö.

1.2.13 Opetushallitus

Virallinen nimi	Opetushallitus
Osoite	Hakaniemenranta 6 PL 380, 00531 Helsinki
Nettisivu	https://www.oph.fi/fi

Opetushallitus antaa määräykset tutkinnon perusteista ammatillisen koulutuksen lain, 531/2017, ja Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteesta, 680/2017, mukaisesti. Merenkulkualan liittyvissä tutkinnoissa tutkintoihin sisällytetään vaatimukset STCW-säännöstöstä. Opetus- ja kulttuuriministeriöltä koulutuksen järjestämisluvan kyseisiin tutkintoihin saaneet koulutuksen järjestäjät toteuttavat tutkintoihin kuuluvan ammatillisen koulutuksen lain 531/2017, lain liikenteen palveluista 320/2017, STCW-säännöstön ja tutkinnon perusteen mukaisesti.

Opetushallituksella on käytössään johtamisjärjestelmä, joka on keskeinen osa Opetushallituksen toimintaa. Sen avulla OPH voi suunnitella, kehittää ja ohjata toimintaansa yhtenäisellä tavalla.

1.2.14 Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI)

Virallinen nimi	Kansallinen koulutuksen arviointikeskus
Osoite	Kansallinen koulutuksen arviointikeskus PL 380 (Hakaniemenranta 6) 00531 HELSINKI
Nettisivu	https://www.karvi.fi/

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) on koulutuksen ja varhaiskasvatuksen ulkopuolisen arvioinnin riippumaton asiantuntijaorganisaatio, joka toimii Opetushallituksen erillisyyksikkönä (L 1295/2013). Arviointikeskus tuottaa arviointiin perustuvaa tietoa koulutuspoliittista päätöksentekoa ja koulutuksen ja varhaiskasvatuksen kehittämistä varten.

Ammatillisen koulutuksen osalta KARVI tekee oppimistulosten arviointeja, teema- ja järjestelmäarviointeja sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjien laadunhallintajärjestelmien arviointeja.

Korkeakoulujen osalta KARVI vastaa korkeakorkeakoulujen koulutuksen arvioinnista. Keskeisiä arviointityyppejä ovat korkeakoulujen laatujärjestelmien auditoinnit, teema- ja järjestelmäarvioinnit, koulutusala-arvioinnit ja tekniikan tutkinto-ohjelmien akkreditoinnit. Korkeakoulu saa auditoinnin läpäistyään kuusi vuotta voimassa olevan laatu-leiman. Korkeakoulujen laatuleimojen voimassaoloajat ovat nähtävissä Karvin korkeakoulujen auditointirekisterissä.

Karvi on toteuttanut merenkulkualan arviointeja kattaen sekä ammatillisen, että ammattikorkeakoulutuksen. Edellinen merenkulkualan koulutuksen arviointi toteutettiin vuosina 2020-2022 yhteistyössä Liikenteen turvallisuusviraston (Traficom) kanssa.

Arvioinnin tarkoituksena oli varmistaa, että suomalaista merenkulkualan koulutusta tarjoavilla koulutusyksiköillä on toimivat laatujärjestelmät ja -menettelyt STCW-yleissopimuksen laatukriteerit täyttävän koulutuksen toteuttamiseksi ja että koulutusyksikkö täyttää STCW-yleissopimuksen vaatimukset.

2 IMO:n yleissopimukset ja Suomen merenkulun hallinto

Merenkulun hallinnon lakisääteiset tehtävät perustuvat suurelta osin kansainvälisiin sopimuksiin. Merenkulku on luonteeltaan kansainvälistä ja YK:n alainen merenkulkujärjestö IMO pyrkii rakentamaan kansainvälistä sääntelykehikkoa, jota Suomessa sovelletaan siinä laajuudessa kuin sen sopimusosapuolia ollaan. IMO-sääntely näkökulmasta Suomen merenkulun hallinnolla on vastuita, velvollisuuksia ja oikeuksia kolmessa roolissa; rantavaltiona, alusten lippuvaltiona ja satamavaltiona.

2.1 IMO:n keskeiset yleissopimukset

Ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehty kansainvälinen yleissopimus (SOLAS) on saatettu Suomessa voimaan vuonna 1981 (SopS 11/1981). Yleissopimuksen keskeisistä velvoitteista on säädetty laissa aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä (1686/2009), jäljempänä alusturvallisuuslaki. Alusturvallisuuslaissa säädetään aluksen teknisistä turvallisuusvaatimuksista, lastiviivasta, katsastuksesta, aluksenmittauksesta sekä aluksen turvallisesta käytöstä. Lisäksi alusturvallisuuslain mukaan Traficom voi alusturvallisuuden kannalta riittävän tason varmistamiseksi antaa tarkempia teknisiä määräyksiä SOLAS-yleissopimuksessa asetetuista teknisistä ja toiminnallisista vaatimuksista soveltaen ensisijaisesti IMO:n ohjeita ja suosituksia sekä hyväksyä SOLAS-yleissopimuksen mukaisia turvallisuusrakenteita, turvallisuusjärjestelmiä ja turvallisuusvarusteita.

Aluksista aiheutuvan meren pilaantumisen ehkäisemisestä tehty vuoden 1973 kansainvälinen yleissopimus ja siihen liittyvä vuoden 1978 pöytäkirja (MARPOL) on saatettu Suomessa voimaan vuonna 1983 (SopS 51/1983). Yleissopimuksen keskeisistä velvoitteista on säädetty merenkulun ympäristönsuojelulaissa (1672/2009). MARPOL-yleissopimuksen I–VI liitteiden substanssisäännökset on sisällytetty lain 2 (I liite), 2 a (STS-siirrot/I liite), 4 (II liite), 5 (IV liite), 6 (V liite), 7 (VI liite) 7 a (energiatehokkuus/VI liite), 9 (jätteiden vastaanottojärjestelyt) ja 10 (jätteiden jättäminen satamaan) lukuihin.

Kansainvälinen merenkulkijoiden koulutusta, pätevyyskirjoja ja vahdinpitoa koskeva vuoden 1978 yleissopimus (STCW) on saatettu Suomessa voimaan vuonna 1984 (SopS 22/1984). STCW asettaa kansainvälisesti noudatettavan vähimmäistason merenkulkijoiden koulutukselle, pätevyyskirjoihin edellytetyille osaamiselle ja vahdinpidon järjestelyille.

Kansainväliset säännöt yhteentörmäämisen ehkäisemiseksi merellä vuonna 1972 tehty yleissopimus (COLREG) on saatettu voimaan vuonna 1977 (SopS 30/1977). Yleissopimuksen keskeisistä määräyksistä säädetään vesiliikennelaissa (782/2019). Vesiliikennelain mukaan aluksen päällikön on avomerellä, kaikilla siihen yhteydessä olevilla kulkuvesillä, joilla merialukset voivat liikennöidä, ja kauppamerenkulun väylillä noudatettava meriteiden sääntöjä.

International Convention on Tonnage Measurement of Ships 69 yleissopimuksella otettiin käyttöön kansainvälinen, yhtenevä tapa laskea aluksen kokonaisuusvetoisuus ja sen lastitilojen vetoisuus. Aluksen vetoisuus määrittää pitkälti siihen sovellettavat kansainväliset säännöt. Lontoossa 23 päivänä kesäkuuta 1969 tehty vuoden 1969 kansainvälinen aluksenmittausyleissopimus, jonka tasavallan presidentti on ratifioinut 25 päivänä tammikuuta 1973, tuli voimaan 18 päivänä heinäkuuta 1982 asetuksella: "vuoden 1969 kansainvälisen aluksenmittausyleissopimuksen voimaansaattamisesta" (31/1982).

Vuoden 1966 lastiviivayleissopimus (International Convention on Load Lines, 1966) ja sen vuoden 1988 lisäpöytäkirja asettavat kansainvälisesti yhtenäiset periaatteet ja säännöt suurimmasta määrästä lastia, jonka alus voi turvallisesti kantaa. Käytännössä alusten kylkeen merkitään lastiviivamerkki, joka on syvin vesiviiva, jolla alus saa uida, sekä lähtiessään, että saapuessaan sopimuksen allekirjoittaneiden maiden satamiin. Yleissopimus on saatettu voimaan vuonna 1968 (SopS 52/1968) ja sen lisäpöytäkirja vuonna 2000 (SopS 12/2000).

Yhdistyneiden kansakuntien merioikeusyleissopimus (engl. United Nations Convention on the Law of the Sea, UNCLOS), ei ole IMO:n alainen yleissopimus, mutta se antaa osaltaan mandaatin IMO:n roolille ja määrittää "viattoman kauttakulun" ja "merenkulun vapauden (FON)" merioikeusperiaatteet. Sopimus myös säätelee kansainvälisiä suhteita merellä esimerkiksi mitä tulee kalastukseen, öljynporaamiseen, ympäristökysymyksiin liikenteessä ja valtioiden merirajoihin.

YK:n merioikeusyleissopimus (UNCLOS) on saatettu Suomessa voimaan vuonna 1996 (SopS 50/1996). Aluevesiä koskevat määräykset on saatettu voimaan laissa Suomen aluevesien rajoista (463/1956) sekä asetuksella Suomen aluevesien rajoista annetun lain soveltamisesta (993/1995).

2.1.1 Kansainväliset yleissopimukset ja niiden voimaansaattamiseksi annetut säädökset

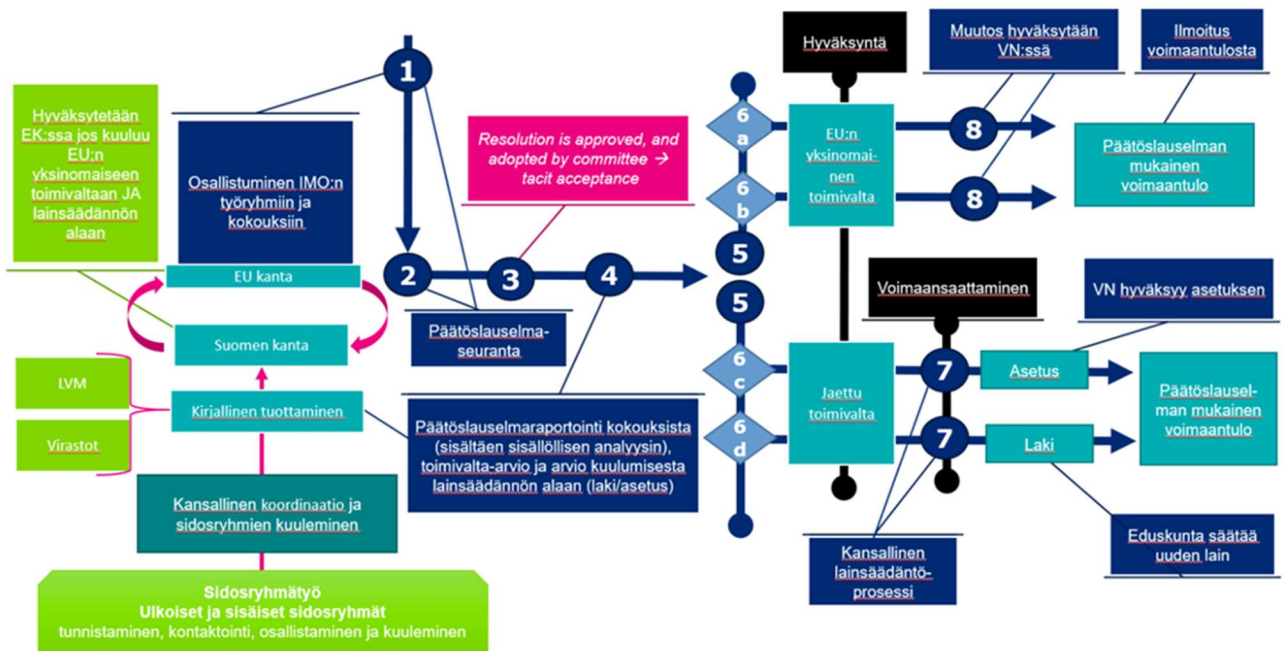
Alla olevasta taulukosta näkyvät IMO:n III –säännösten mukaiset sopimukset, keskeiset kansalliset lait, joissa ne on voimaansaattettu sekä viittaukset Suomen Sopimussarjaan ja sen viitetietoihin tehdyistä muutoksista ja keskeisiin valtioneuvoston asetuksiin.

Instrument	Primary legislation	Subsidiary legislation
SOLAS 1974	SopS 11/1981 Laki aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä Meripelastuslaki (1145/2001)	SopS 11/1981 viitetiedot Valtioneuvoston asetus meripelastuksesta (37/2002)
SOLAS PROT 1988	SopS 11/2000	SopS 11/1981 viitetiedot
MARPOL 73/78	SopS 51/1983 Merenkulun ympäristönsuojelulaki	SopS 51/1983 viitetiedot Valtioneuvoston asetus merenkulun ympäristönsuojelusta
MARPOL PROT 1997	SopS 32/2005 , SopS 33/2005	SopS 51/1983 viitetiedot
STCW 1978	SopS (22/1984) Laki liikenteen palveluista (320/2017) Laki laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta (1687/2009)	22/1984 - Valtiosopimukset viitetietokanta - FINLEX® 2
LL 1966	SopS 52/1968 Laki aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä	SopS 52/1968 viitetiedot
LL PROT 1988	SopS 12/2000 Laki aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä	SopS 52/1968 viitetiedot
TONNAGE 1969	SopS 31/1982 Laki aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä	SopS 31/1982 viitetiedot
COLREG 1972	SopS 30/1977 Vesiliikennelaki 728/2009	SopS 30/1977 viitetiedot

3 Kansainvälisistä sopimuksista johtuvat yleiset velvoitteet merenkulun hallinnolle

3.1 Prosessi kansallisen lainsäädännön kehittämiseksi, jotta kansainvälisten sopimusten velvoitteet voidaan toteuttaa

Toimivalta, sääntelyn kansallinen hyväksyminen ja voimaansaattaminen ja sääntelyperusta toimeenpanolle toteutetaan Suomessa seuraavasti.

Kuva 16 IMO:n sääntelyn kansallisen hyväksynnän ja voimaansaattamisen prosessi

Suomen perustuslain 93 §:ssä (731/1999) säädetään toimivallasta kansainvälisissä asioissa. Sopimuksentekovalta kuuluu perustuslain mukaan ulkopoliittikan johtovallan piiriin eli lähtökohtaisesti tasavallan presidentille yhteistoiminnassa valtioneuvoston kanssa. Perustuslain 94 §:n mukaan eduskunta kuitenkin hyväksyy sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä tai ovat muutoin merkitykseltään huomattavia taikka vaativat perustuslain mukaan muusta syystä eduskunnan hyväksymisen. Tällaiset muutokset saatetaan lailla voimaan.

Valtiosopimusten ja muiden kansainvälisten velvoitteiden lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset (lainsäädännön soveltamisalalla) saatetaan kansallisesti voimaan lailla. Muutoin kansainväliset velvoitteet saatetaan voimaan valtioneuvoston asetuksella (PL 95 §). Lähtökohtaisesti IMO-instrumenttien muutokset ovat luonteeltaan teknisiä, jolloin ne voidaan saattaa voimaan kansallisesti lainsäädäntöä alemman asteisellä menettelyllä. Tällöin sopimusmuutoksen hyväksyy tasavallan presidentti ja voimaansaattaminen tapahtuu valtioneuvoston asetuksella.

Osasta IMO:n sopimusten alaan kuuluvista asioista on annettu EU-sääntelyä ja niiltä osin Suomi on luovuttanut toimivallan sitoutua näihin velvoitteisiin Euroopan unionille. Perustuslain 93 §:n 2 momentin ja valtioneuvoston ohjesäännön 3 §:n 9 kohdan mukaisesti tällaiset muutokset hyväksyy valtioneuvosto ja niiden voimaantulosta annetaan ministeriön ilmoitus.

Mikäli sopimusmuutosten katsotaan sisältävän lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, tulee ne perustuslain mukaan saattaa voimaan eduskunnan hyväksymällä lailla. Eduskuntaprosessi on luonnollisesti useista syistä johtuen lakia alemman asteisia menettelyjä pidempikestoisempi ja se edellyttää perusteellista valmistelua; hankkeen käynnistymisestä lain voimaantuloon voi kulua useita vuosia. Lainsäädäntöprosessin kestosta johtuen Suomi voi joutua prosessuaalisista syistä vastustamaan IMO-sopimusten muutoksia, vaikka ne asiasisällön puolesta olisivatkin Suomen hyväksyttävissä. Suomi on aina perunut vastustukset välittömästi, kun kansalliset voimaansaattamistoimet on saatu toteutettua. Vastustusten määrä on viime vuosina vähentynyt merkittävästi, sillä hallinnonalalla on painotettu oikea-aikaisen voimaansaattamisen ja siten kansainvälisiin velvoitteisiin sitoutumisen tärkeyttä. Tämän tehostamiseksi sopimusmuutosten seuranta on kehitetty viime vuosina.

Liikenne- ja viestintäministeriön tehtävänä on seurata toimialansa kansainvälisiä sopimuksia ja niiden muutoksia sekä valmistella niitä koskeva kansallinen hyväksyntä ja voimaansaattaminen. Ulkoministeriö on laatinut ohjeistuksen valtiosopimuksia koskien ja päivittää sitä IMO:n sääntelyn osalta yhteistyössä liikenne- ja viestintäministeriön kanssa. IMO:n sopimuksista vastaavat virkamiehet ylläpitävät listaa päätöslauselmista

varmistaakseen, että hyväksyminen ja toimeenpano tapahtuvat ajoissa. Tätä prosessia on kuvattu yllä erillisellä kuvaajalla.

Kansallista hyväksyntä- ja toimeenpanoprosessia valmistelee yleensä sama liikenne- ja viestintäministeriön asiantuntija, joka osallistuu IMO:n neuvotteluihin muutosten valmisteluvaiheessa yhdessä Traficomin asiantuntijan kanssa. Traficom laatii IMO:n hyväksytyistä päätöslauselmista lyhyen yhteenvedon ja päivittää Traficomin ylläpitämän säädösseurantaluettelon, joka kattaa vuodesta 2012 alkaen kaikki jaetut ja hyväksytyt päätöslauselmat (*Kansainväliset yleissopimukset ja niiden voimaansaattamiseksi tehdyt säädökset –taulukko*).

Prosessiohjeistusta kehitetään jatkuvasti ja toiminnalla on asetettu kaksi mittaria; Hyväksytyjen ja voimaansaatettujen muutosten määrä/vuosi ja lainsäädännön laadullinen arviointi.

3.2 Kansallisten lakien ja asetusten täytäntöönpano

Kansallisten lakien ja asetusten täytäntöönpanosta vastaa ensisijaisesti kukin ministeriö vastuualueidensa mukaisesti ja niistä juontuvista tehtävistä kukin virasto sen mukaan, mitä virastoa koskevassa lainsäädännössä ja sen työjärjestyksessä määrätään. Lyhyt katsaus merenkulun hallinnon täytäntöönpanon operatiivista järjestelyistä löytyy jäljempänä, jaoteltuna lippu-, satama- ja rannikkovaltiovastuisiin.

Kansallisten lakien ja asetusten veloitteiden täytäntöönpanemiseksi viranomaiset voivat, lainsäädännöllä määriteltyjen valtuuksiensa puitteissa, antaa erilaisia määräyksiä, jotka kohdistuvat varustamoon, alukseen tai merenkulkijaan. Määräykset ovat luonteeltaan teknisiä ja täydentävät lainsäädäntöä yksityiskohtaisilla määräyksillä.

Kun säädöksiä sovelletaan hallinnon toimijoiden puolesta varustamoon, alukseen tai merenkulkijaan, toimenpidettä kutsutaan hallintopäätökseksi. Tällöin kyseessä on yleensä yksipuolisesta julkisen vallan käytöstä, joka kohdistuu henkilön tai yrityksen oikeuksiin, velvollisuuksiin tai etuihin. Näillä hallintopäätöksillä siis suodaan etuja, perustetaan oikeuksia tai asetetaan velvoitteita.

Edunsoova hallintopäätös tarkoittaa esimerkiksi taloudellista etuutta, kuten kauppalustuen myöntämistä tai hallintopäätöksellä sallitaan muuten lainsäädännöllä kielletty tai rajoitettu toiminta. Tällainen hallintopäätös voi esimerkiksi olla erivapaus puutteelli-

sesti käsitellyn painolastiveden purkamiseen. Oikeuksia perustavalla hallintopäätöksellä taas myönnetään oikeudellinen asema. Tämä voi tarkoittaa merimieslääkärin hyväksyntää, mutta myös alusten rekisteröintejä ja tarkastuspäätöksiä.

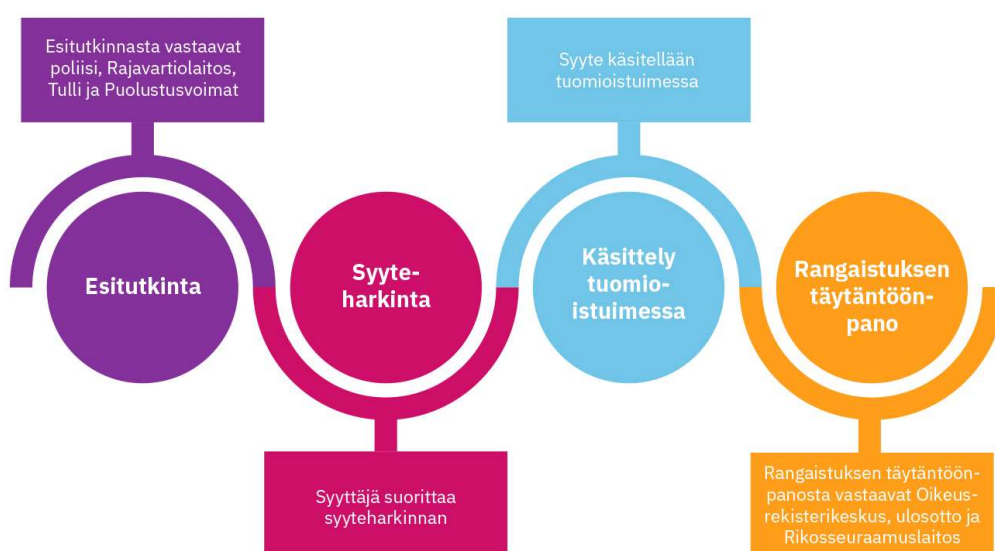
Velvoittavat hallintopäätökset edellyttävät taas tiettyä toimintaa, toimimista nimenomaan tietyllä tavalla tai toiminnan lopettamista. Tämä voi tarkoittaa maksuvelvoitetta, velvoitetta korjata jokin puute tai epäkohta tai yksinkertaista kieltä, kuten liikennöinnin keskeyttämistä. Esimerkiksi katsastava viranomaisena voi kieltää toiminnan, rajoittaa toimintaa tai peruuttaa todistuskirjan.

Lisäksi viranomaisten tulee tarjota toimivaltansa rajoissa neuvontaa vastuualueeseensa liittyvissä kysymyksissä. Viranomaisia näissä toimissa ohjaavat hallintolaki ja hyvän hallintotavan periaatteet.

3.3 Tutkinta- ja rangaistusprosessit

Merenkulun hallinnonalan tutkinta- ja rangaistusprosessit noudattavat yleistä, kansallista prosessia. Merenkulun hallinnon kannalta varsinaisen rikosprosessin ensimmäinen askel on, että vääräys tai laiminlyönti on säädetty rangaistaviksi lain säännöksillä. Tätä vaihetta hallitaan lainsäädännön kehittämisprosessilla, joka on kuvattu ylempanä. Toinen vaihe on, kun tapahtunut tai suunniteltu vääräys tai laiminlyönti tulee tai saatetaan merenkulun hallinnon viranomaisen tietoon. Tämä vaihe kytkeytyy vahvasti alusten, satamien ja varustamoiden valvontaan ja tarkastuksiin, joissa saattaa nousta esiin lainsäädännön vastaisuuksia. Tällöin viranomaisen on tehtävä asiasta ilmoitus toimivaltaiselle esitutkintaviranomaiselle. Merenkulussa toimivia esitutkintaviranomaisia ovat Tulli, Rajavartiolaitos ja poliisi. Esitutkintaviranomaisen on edelleen toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muuten on syytä epäillä, että rikos on tehty ja esitutkintakynnys ylittyy.

Tällöin käynnistyy rikosasian käsittelyprosessi (alla), joka koostuu neljästä vaiheesta: esitutkinta, syyteharkinta, tuomioistuinkäsittely ja rangaistuksen täytäntöönpano. Rikosasiain käsittelyyn kuuluvista tehtävistä huolehtivat esitutkintaviranomaiset, syyttäjät, tuomioistuimet ja täytäntöönpanoviranomaiset. Tämän prosessin tavoitteena on selvittää onko rikosta tapahtunut, kuka siihen on syyllistynyt ja saattaa mahdollinen rikoksentehtäjä vastuuseen teostaan.

Kuva 17 Rikosasian käsittely (via <https://syytajalaitos.fi/rikosasian-kasittely>)

Rikosoikeudellisille seuraamuksille kevyempiä sanktioita, eli hallinnollisia seuraamuksia käytetään erinäisten laissa säädettyjen velvollisuuksien rikkomisesta. Hallinnollisten seuraamusten määräämisessä noudatetaan hallintolain (434/2003) säännöksiä hallintoasian käsittelystä. Merenkulkuun kohdistuvassa lainsäädännössä hallinnollisia seuraamuksia tunnetaan useampia.

Hallintoviranomaisella on tällöin erityissäännöksen nojalla toimivalta määrätä luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle asiallisesti rangaistukseen verrattava seuraamus lainvastaisen menettelyn johdosta. Tällainen voi olla seuraamusmaksu kuten öljypäästömaksu taikka maksun-, veron- tai tullinkorotus. Seuraamusmaksut eroavat jonkin verran velvoittavista hallintopäätöksistä (kts. yllä). Toisaalta hallinnollisen valvonnan perusteella määrättävää seuraamusta kuten hallintoluvan peruuttamista ei katsota tällaiseksi sanktioksi, kuten ei myöskään välillisenä hallintopakkona toimivaa uhkasakkoa. Tämän lisäksi viranomaisen voi antaa huomautuksia tai varoituksia, jos niistä on lailla säädetty, ja näitä hallinnollisia seuraamuksia voidaan teon vakavuuteen nähden pitää riittävinä.

3.4 Viestintä ja tilastointi

3.4.1 Lainsäädäntötyöhön liittyvä viestintä

Valtioneuvoston hankeikkunassa (<https://valtioneuvosto.fi/hankkeet>) viestitään lainvalmistelu- ja kehittämishankkeista. Sitä päivitetään kaikissa ministeriöissä. Liikenne- ja viestintäministeriö tuottaa ja päivittää siellä tietoa IMO:n päätöslauselmien hyväksymis- ja toimeenpanohankkeista.

Viranomaisasiakirjat julkaistaan hankeikkunassa suoraan valtioneuvoston ja kaikkien ministeriöiden yhteisestä asianhallintajärjestelmästä Vahvasta. Sinne kootaan myös valtiosopimusrekisteri seurantaan varten. Linkki hanketietoihin ja hankkeiden virallisiin dokumentteihin julkaistaan ministeriön verkkosivuilla.

Suomen kannanmuodostukseen ja lainsäädännön valmisteluun sisältyvä sidosryhmätyö (esimerkiksi liikenne- ja viestintäministeriön merenkulun sidosryhmäverkosto ja prosessiin kuuluvat kuulemiskäytännöt mahdollistavat eri toimijoille vaikuttamisen ja lisäävät tiedonkulkua eri toimijoiden välillä tulossa olevista muutoksista. Sopimusmuutoksista järjestetään hallinnon toimesta säännöllisesti infotilaisuuksia sidosryhmille. Esimerkkinä voidaan mainita Traficomien säädösinfot sekä erilaiset yhteistyöryhmät, joissa informoidaan myös uusista ohjesäännöistä.

3.4.2 Merenkulun tiedonhallinta ja tilastointi

Kaikkien viranomaisten tulee lain mukaan laatia tiedonohjaussuunnitelma, johon sisältyy viranomaisen prosesseissa syntyvät asiat, tiedot ja asiakirjat. Suunnitelmalla turvataan tiedon saatavuus, käytettävyys, tietosuojat, eheys, alkuperäisyys, säilyttäminen ja hävittäminen. Viranomaiset vastaavat asiakirjojen hallinnasta, jakamisesta ja säilytyksestä kukin omien vastuidensa osalta. Myös viranomaisten rekisterien osalta on määritelty tietojen käyttöoikeudet ja pääsyn hallinta. Viranomaisilla on useimmiten käytössään sähköinen asianhallintajärjestelmä, jossa asiakirjat ovat sähköisessä muodossa.

Merenkulun tilastoinnin vastuut jakautuvat pääperiaatteessa Tilastokeskuksen, Traficomien ja Tullin kesken. Tilastojen säilytysaikoja ja muuta tiedonarkistointia ohjaa Arkistolaki (831/1994), ja sitä toteuttavat toimijakohtaiset tiedonhallintasuunnitelmat. Py-

syvästi säilytettävät asiakirjat siirretään Kansallisarkistoon. Yleisessä tietosuoja-asetuksessa on asetettu tarkat vaatimukset koskien henkilötietojen keräämistä, säilytystä ja hallinnointia. Henkilötietojen käsittelyä ohjaa tietosuojalaki (1050/2018).

3.4.3 Raportointi IMO:lle

Raportointi IMO:lle tapahtuu ensisijaisesti GISIS -järjestelmän avulla, Traficom hallinnoi pääkäyttäjänä Suomen edustajien oikeuksia.

3.5 Merenkulun hallinnon kehittäminen

Ministeriöt seuraavat ja kehittävät lainsäädäntöprosessin ja lainsäädännön laatua jatkuvasti. Vaikutusarviot ovat keskeinen menetelmä laadun varmistamisessa sekä lainsäädäntöprosessin alussa ja sen jälkeen. IMO:n sääntelyn osalta vaikutusarvio on keskeistä erityisesti isojen, systeemisten muutosten osalta liittyen esimerkiksi päästöjen vähentämiseen (MARPOL), digitalisaatioon ja uusien teknologioiden käyttöönottoon kuten automaation käyttöönottoon (mm. MASS-säännöstä) sekä osaamiseen (STCW-kokonaisuudistus). Suomi pyrkii jo kansainvälisessä yhteistyössä tekemään vaikutusarvioita. Kansallisesti Suomi pyrkii vaikuttavuuden parantamiseen liittämällä IMO-sääntelyn voimaansaattamisen suurten kansallisten lainsäädäntöhankkeiden yhteyteen huomioiden kuitenkin aikarajoitteet.

Neljän vuoden välein vaihtuva hallitusohjelma sisältää hallituskaudella tehtävät keskeisimmät uudistukset, mutta viranomaistoiminnan (ml. kansainvälisten velvoitteiden hoitaminen) jatkuvuus varmistetaan myös yli vaalikausien. Hallitusohjelman perusteella valmistellaan lainsäädäntösuunnitelma, jota päivitetään jatkuvasti. Ministeriökohtaisissa lainsäädäntösuunnitelmissa huomioidaan myös kansainvälisten sopimusten ja niiden muutosten hyväksyminen ja voimaansaattaminen. Valtion budjetissa resursoidaan viranomaistoimintaan ja isoihin hankintoihin tarvittava rahoitus.

Suomen merenkulun hallinnolla on vaihtelevia yhteisiä kehityshankkeita, joita hallinnoidaan pääasiassa yhteistyöryhmien kautta. Merkittävin käynnissä oleva ohjelma on merenhoitosuunnitelman toimenpideohjelma. Valtioneuvoston 16.12.2021 hyväksymä vuosille 2022–2027 päivitetty Suomen merenhoitosuunnitelman toimenpideohjelma on laadittu meriympäristön tilan parantamiseksi ja siihen kohdistuvien paineiden vähentämiseksi. Toimenpideohjelma sisältää katsauksen olemassa oleviin meren tilaa parantaviin toimenpiteisiin. Lisäksi se sisältää 63 uutta merenhoidon toimenpidettä, ympäristöselostuksen, taloudellisen analyysin toimenpiteiden kustannuksista ja hyödyistä sekä arvion toimenpiteiden vaikuttavuudesta.

Viranomaisten yhteistä toimintakykyä mitataan ja parannetaan lukuisilla vuosittaisilla yhteisharjoituksilla.

Lisäksi Suomessa on käytössä *Merenkulun turvallisuuspalkinto Sea Sunday*, joka on Suomen viranomaisten sekä ammatti- ja vapaa-ajan merenkulun järjestöjen vuonna 1997 perustama tunnustus, jonka jakamisesta päätetään vuosittain. Palkinto myönnetään meriturvallisuuden eteen ansiokkaasti toimineelle. Palkinnon tarkoitus on kannustaa merenkulun turvallisuuden kehittämistä. Palkitsemisen perusteena voi olla konkreettinen teko, oivallus, asenne, kehitysprojekti tai muu turvallisuuteen liittyvä seikka. Palkinto annetaan ensisijaisesti nimetyille henkilöille, mutta se voidaan erityisestä syystä antaa jonkin aluksen miehistölle, varustamolle, viranomaiselle tai muulle yhteisölle. Palkintotoimikunta koostuu Suomen viranomaisista sekä ammatti- ja vapaa-ajan merenkulun järjestöistä ja sen puheenjohtajaorganisaationa toimii Suomen Merimieskirkko.

3.5.1 Merenkulun hallinnon katselmus

Merenkulun hallinnon kehittämiseksi on sovittu merenkulun hallinnon kesken, että kehitystyötä ohjataan linjauspaperilla "*Suomen linjaukset menettelyistä, joilla varmistetaan Kansainvälisen merenkulkujärjestön pakollisten velvoitteiden voimaan saattaminen sekä merenkulun hallinnon vaatimustenmukaisuus*". Linjauspaperilla on otettu käyttöön vuosittainen merenkulun hallinnon katselmus, jonka avulla tarkastellaan hallinnon onnistumista ja kehittymistä yhtenä kokonaisuutena.

Katselmuksessa kukin toimija raportoi oman toimintansa ja oman toiminnanohjausjärjestelmän puitteissa.

3.5.2 Toimijakohtaiset järjestelyt toiminnan mittaamiseksi ja kehittämiseksi

Vastuutaho	Seuranta ja mittarit
Liikenne- ja viestintävirasto Traficom	Traficomilla on viraston merenkulkutoiminnot kattava sertifioitu laatu-järjestelmä (ISO 9001). Järjestelmään sisältyvät vuosittaiset sisäiset ja ulkoiset auditoinnit, johdon katselmus, avainprosesseihin asetetut tavoitteet ja mittarit sekä merenkulun tilastot.
Fintraffic meriliikenteenohjaus (Fintraffic VTS)	Fintraffic VTS:llä on koko yhtiön toiminnan kattava ISO 9001:2015 -sertifioitu laatu-järjestelmä. Laatu-järjestelmä käsittää mm. alusliikennepalvelun, hätä- ja turvallisuusradiopalvelun sekä merenkulun turvallisuusradioviestinnän saatavuuden seurannan sekä toiminnan kehittämisen ja jatkuvan parantamisen periaatteet.
Rajavartiolaitos	<p>Meripelastustoimen ja ympäristövahinkojen pelastustoiminnan suorituskykyä sekä aluspäästöjen valvontaa ja niistä aiheutuneita sanktioita seurataan Rajavartiolaitoksen toiminnan ja tulosten seurantajärjestelmällä (RVLPAK A.9). Toimintaa suunnitellaan tulossuunnitelma ja toiminta- ja taloussuunnitelmaprosessin mukaisesti. Toiminnan ja talouden seurannan tukena Rajavartiolaitoksella on tulostietojärjestelmä, jolla seurataan mm. Rajavartiolaitoksen toiminnan tuloksellisuutta, operatiivisen toiminnan seurantakohteita sekä Rajavartiolaitoksen toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta.</p> <p>Toiminnasta raportoidaan vuosittain Rajavartiolaitoksen vuosikertomuksessa. Kaikki meripelastuksen ja ympäristövahinkojen pelastustoiminnan tehtävät tilastoidaan. Tilastojen avulla voidaan seurata mm.</p>

	<p>tehtävämäärien kehittymistä, ilmiöitä, onnettomuuksien syitä sekä yksiköiden tehtäviin käyttämää aikaa.</p> <p>Meripelastustoimen suunnittelua, kehittämistä ja seuranta varten on sisäministeriö asettanut meripelastustoimen neuvottelukunnan. Neuvottelukunnan yksi tehtävistä on seurata meripelastustoimen järjestelyitä Suomessa ja koordinoida tähän liittyvää viranomaisten ja vapaaehtoisorganisaatioiden yhteistoimintaa. Valtakunnallisesti on laadittu monialaisiin merellisiin onnettomuuksiin varautumisen yhteistoimintasuunnitelma (kansallinen MRO –suunnitelma), missä määritellään jokaisen meripelastustoimeen osallistuvan toimijan roolit ja vastuut. Jokaisen toimijan valmiutta ja suorituskykyä seurataan säännöllisen harjoitustoiminnan kautta.</p> <p>Rajavartiolaitoksen henkilöstön meripelastuksen johtamiseen liittyen pätevyysvaatimukset tulevat meripelastuslaista (1145/2001) ja valtioneuvoston asetuksen meripelastuksesta (37/2002). Näiden pohjalta on laadittu Rajavartiolaitoksen sisäinen pysyväismääräys (RVLPAK C.22), joka määrittelee yksityiskohtaisesti pätevyysvaatimukset meripelastustoimen ja ympäristövahinkojen pelastustoiminnan osalta. Koulutuksen laadun varmistamiseksi Raja- ja merivartiokoululla on erillinen koulutuksen Laatukäsikirja. Meripelastustoimen ja ympäristövahinkojen pelastustoiminnan johtamisjärjestelmistä on laadittu erillinen pysyväismääräys (RVLPAK C.16), jolla varmistetaan, että johtamisjärjestelmät vastaavat kansainvälisiä vaatimuksia ja sopimuksia sekä toimivat 24/7. Rajavartiolaitos katselmoi säännöllisin väliajoin kaikki SRU -yksiköt, millä varmistetaan yksiköiden varustelun asianmukaisuus sekä henkilöstön osaamisen taso. Katselmoinnin läpäisseiden yksiköiden tietoja ylläpidetään meripelastuksen tietojärjestelmässä.</p> <p>Varustamoiden aluskohtaisia SAR –yhteistoimintasuunnitelmia tarkastetaan yhteistyössä Traficom in kanssa.</p> <p>Meripelastusharjoituksista laaditaan harjoituskertomukset, joista ilmenevät mahdolliset kehityskohteet toiminnassa ja kalustossa. Meripelastustehtäviä käsitellään <i>lessons learned</i> -prosessin mukaisesti. Toimintaa kehitetään havaintojen perusteella.</p>
--	---

	<p>Meripelastuksen suorituskykyä seurataan mm. hätätilanteiden vastaajien avulla.</p> <p>Rajavartiolaitoksen esikunta (SAR Agency) suorittaa säännöllisiä tarkastuksia meripelastuksen operatiivisesta toiminnasta vastaaviin merivartiostoihin. Tarkastukset dokumentoidaan (ml. havaintojen aiheuttamat jatkotoimet).</p> <p>Rajavartiolaitos seuraa jatkuvasti meripelastustoimen kansainvälistä kehitystä ja osallistuu aktiivisesti meripelastusta käsitteleviin kansainvälisiin foorumeihin, kuten IMO/ICAO Joint Working Group, IMO NCSR, IMO MSC sekä Cospas-Sarsat Open Council ja Joint Committee.</p> <p>Sisäministeriö on asettanut öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan valtakunnallisen neuvottelukunnan, jonka tavoitteena on kehittää öljyvahinkojen ja aluskemikaalivahinkojen torjuntaa ja siihen liittyvää yhteistyötä. Ympäristövahinkojen torjuntaan liittyvän lainsäädännön ja ohjeistuksen selkeyttämistarpeiden tunnistaminen ja priorisointi mm. eri tahojen yhteistyö- ja työnjakokysymyksissä. Muita tehtäviä ovat mm. alueellisen yhteistyön tukeminen merivartiostojen ja pelastustoimen torjuntasuunnitelmien kehittämisessä. Neuvottelukunta on päivittänyt ympäristövahinkojen torjunnan kansallisen strategian, jonka Valtioneuvosto vahvisti helmikuussa 2023.</p>
<p>Ilmatieteen laitos</p>	<p>Ilmatieteen laitos tuottaa SOLAS luku V reg. 5 ja Laki Ilmatieteen laitoksesta 212/2028 mukaisesti sää- ja meriolosuhdetietoa merenkulun tarpeisiin.</p> <p>Ilmatieteen laitos seuraa suorituskykyä mittareilla, joista keskeisiä merenkulun kannalta ovat tuulivaroitusten osuvuus merellä, palveluiden toimitusvarmuus, sääennusteiden osuvuus ja ennustettavuus sekä vedenkorkeusvaroitusten osuvuus. Sää, meri ja ilmastokeskuksen toimintaa kehitetään ISO 9001:2015 standardin mukaisesti ja auditoidaan ulkopuolisen toimijan taholta säännöllisesti. Lisäksi vuosittain tehdään laaja asiakaspalautekysely, jonka perusteella toimintaa kehitetään.</p>

<p>AVI</p>	<p>Työsuojelun vastuualueiden runkosuunnitelma vuosille 2024–2027 määrittelee aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueiden strategiset tavoitteet. Runkosuunnitelman sisältöön vaikuttavat hallitusohjelma, STM:n strategia sekä strategiaa täsmentävinä työympäristön ja työhyvinvoinnin linjaukset vuoteen 2030.</p> <p>Aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueiden visio ”Tervettä työtä” kattaa vuodet 2020–2027. Runkosuunnitelmassa määritellyillä strategisilla tavoitteilla toteutetaan visiota vuosina 2024–2027. Vaikutavuustavoitteet ja konkreettiset toimenpiteet mittareineen kuvataan vuosittaisessa tulossopimuksessa. Työsuojelun vastuualueille on kehitetty yhteinen toiminnan suunnittelu- ja seurantajärjestelmä, jonka puitteissa vuosittainen valvonnan suunnittelu- ja seuranta toteutetaan. Valvonta tapahtuu pääsääntöisesti valvontahankkeissa, joille kullekin määritellään valvontatoiminnan vaikuttavuustavoitteet sekä konkreettiset mitattavat muutokset, joita tehdyillä toimenpiteillä tavoitellaan.</p> <p>Työsuojelun vastuualueiden vaikuttavuuden arviointi keskittyy tulossopimuksessa sovittujen toiminnan tavoitteiden ja valvontahankkeiden tavoitteiden ja niiden toteutumisen arviointiin. Vaikuttavuustavoitteiden saavuttamisen kannalta on oleellista, että työsuojelun vastuualueet hoitavat niille määrätty tehtävät sekä täyttävät asetetut tulostavoitteet.</p>
<p>OTKES</p>	<p>OTKES:lla on käytössä sisäinen laadunhallintajärjestelmä, joka perustuu ulkopuolisten audiittoreiden ja OTKES:n toimintaa hyvin tuntevien auditointikohtaisesti valittujen asiantuntijoiden käyttöön. OTKES:n laaturyhmä käsittelee auditointihavainnot sekä esittelee niiden aiheuttamat toimenpiteet virastonjohtajalle hyväksyttäväksi ja edelleen viraston käytössä olevaan toiminnanohjausjärjestelmään vietäviksi.</p>
<p>ELY</p>	<p>ELY-keskus laatii alueelleen valvontasuunnitelman ympäristönsuojelulain mukaista säännöllistä valvontaa varten sekä valvontaohjelman luvanvaraisten, ilmoituksenvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen määräaikaistarkastuksista ja niiden muusta säännöllisestä valvonnasta (YSL 527/2014 168 §, YSA 713/2014 28§).</p>

	<p>Valvontaa toteutetaan Ympäristöministeriön ympäristövalvonnan ohjeen (2/2016) ja ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaohjeen (9/2014) mukaisesti. Valvonnalla on ympäristöministeriön asettamia seurantamittareita, joita koskevaan raportointiin sisällytetään myös merenkulun ympäristönsuojelulain nojalla toteutuneet valvontakäynnit.</p>
<p>Väylävirasto</p>	<p>Väyläviraston johtamisjärjestelmä yhdistää turvallisuus- ja laatujohtamisen näkökulmat osaksi johtamisen kokonaisuutta. Liikennemuoto-kohtaiset turvallisuusjohtamisjärjestelmät (vesiliikenne, rautatie, tieliikenne) täydentävät virastotasosta johtamisjärjestelmää kyseisistä näkökulmista.</p> <p>Viraston johtamisjärjestelmä pohjautuu ISO-johtamisjärjestelmästandardien HLS (high level structure) ylätason rakenteeseen sekä laadunhallinnan (ISO 9001), tietoturvallisuuden (ISO 27001) ja omaisuudenhallinnan (ISO 55001) standardeihin sekä liikennemuoto-kohtaisten turvallisuusjohtamisjärjestelmien taustalla oleviin säädöksiin.</p> <p>Johdon katselmuksessa viraston johto arvioi ja suuntaa toimintaa virastotasoisesti sekä tarkastelee toiminnan tarkoituksenmukaisuutta ja toteutumista suhteessa suunnitelmiin. Johdon katselmus on osa strategia- ja toiminnansuunnitteluprosessia sekä valvonnan, seurannan ja arvioinnin kokonaisuutta ja riskienhallintaa. Liikennemuoto-kohtaiset katselmuksat, sisäiset omavalvonnat, poikkeamien hallinta ja vaaratilanteista oppiminen ovat kiinteä osa toiminnan mittaamista ja kehittämistä.</p>

3.5.3 Viranomaisten välinen yhteistyö

Viranomaisten välistä yhteistyötä hallinnoidaan kahdenvälisillä yhteistyösopimuksilla, yhteistyöpöytäkirjoilla ja yhteistyöryhmillä. Yhteistyöryhmiä on listattu tämän dokumentin loppuun. Lisäksi lainsäädäntöön on kirjattu velvollisuudesta antaa pyydettyssä virka-apua. Virka-apupyynnöiden antamiseksi ja toteuttamiseksi on olemassa omat erilliset prosessinsa. Lisäksi merenkulun katselmuksessa on nimetty organisaatiokohtaiset yhteyspisteet erillisten toimintajärjestelmien silloittamiseksi.

4 Lippuvaltiovelvoitteet

4.1 Merenkulkijoiden koulutus

Merenkulun ammattikorkeakoulujen (insinööri (AMK) tai merikapteeni (AMK)) koulutuksen sisältöä ja järjestämistä koskevat kysymykset ovat korkeakoulujen autonomian piirissä ja ammattikorkeakoulut päättävät itsenäisesti koulutuksensa opetussuunnitelmista. Ammattikorkeakouluista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1129/2014, 9 §) on kuitenkin säädetty Euroopan unionin lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten noudattamisesta eräillä koulutusaloilla. Sen mukaan merenkulun ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen tulee täyttää Euroopan unionin lainsäädännön asettamat vaatimukset ja koulutuksessa on lisäksi otettava huomioon, mitä merenkulkijoiden koulutuksesta, pätevyyskirjoista ja vahdinpidosta kansainvälisesti sovi-taan.

Ammattikorkeakoululain (932/2014, 62 §) mukaan ammattikorkeakoulu vastaa järjestämänsä koulutuksen ja muun toiminnan laatutasosta ja jatkuvasta kehittämisestä. Laki myös velvoittaa ammattikorkeakoulut osallistumaan ulkopuoliseen toimintansa ja laatujärjestelmiensä arviointiin säännöllisesti.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) vastaa Suomessa korkeakorkeakoulujen koulutuksen arvioinnista. Kolme keskeistä arviointityyppiä ovat korkeakoulujen auditoinnit, teema- ja järjestelmäarvioinnit ja tekniikan tutkinto-ohjelmien akkreditoinnit. Korkeakoulu saa auditoinnin läpäistyään kuusi vuotta voimassa olevan laatuleiman. Korkeakoulujen laatuleimojen voimassaoloajat ovat nähtävissä Karvin korkeakoulujen auditointirekisterissä.

Karvi toteutti vuosina 2020-2022 yhteistyössä Liikenteen turvallisuusviraston (Traficom) kanssa merenkulkualan koulutuksen arvioinnin. Arvioinnin tarkoituksena oli varmistaa, että suomalaista merenkulkualan koulutusta tarjoavilla koulutusyksiköillä on toimivat laatujärjestelmät ja -menettelyt STCW-yleissopimuksen laatukriteerit täyttävän koulutuksen toteuttamiseksi ja että koulutusyksikkö täyttää STCW-yleissopimuksen vaatimukset.

Koulutuksen järjestäjän tulee arvioida järjestämiään tutkintoja, koulutusta ja muuta toimintaa sekä niiden laatua ja vaikuttavuutta (L531/2017, 125 §). Tämän tulee vastata järjestämiensä tutkintojen, koulutuksen ja muun toiminnan laadusta ja laadunhallinnan jatkuvasta parantamisesta. Koulutuksen järjestäjän on säännöllisesti osallistuttava ul-

kopuoliseen toimintansa ja laadunhallintajärjestelmiensä arviointiin ja julkistettava järjestämiensä arviointien keskeiset tulokset. Em. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) tekemä Merenkulkualan koulutuksen arviointi 2020 – 2022. Arviointi kohdistui ammattikorkeakoulujen ohella myös merenkulkualan koulutusta tarjoaviin ammatillisiin oppilaitoksiin.

Traficom hyväksyy kaikki STCW:n mukaiset koulutukset sekä näiden koulutusten järjestäjät. Merenkulun koulutuksen järjestäjän ja merenkulun koulutuksen hyväksymisen arviointi perustuu liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 114 ja 116 §:ään ja kohdistuu STCW-yleissopimuksen ja –säännösten koulutusta ja sen järjestämistä koskevien vaatimusten täyttymiseen.

Traficomien merenkulun koulutuksen järjestäjän ja koulutuksen hyväksyntä -prosessi työohjeineen on kuvattu ISO9001 -laatujärjestelmässä ja se auditoidaan säännöllisesti ulkoisen toimijan toimesta.

Suomi on toimittanut viimeisimmän STCW I/8.3-säännön mukaisen raportin IMO:on lokakuussa 2022, johon arviointipaneeli on pyytänyt täydennyksiä lokakuussa 2023. Tätä edellinen raportointi, joka kattoi myös Manilan muutosten implementoinnin, tehtiin vuonna 2017.

4.2 Merenkulkijoille myönnettävät pätevyyskirjat ja kelpoisuustodistukset

Traficom myöntää merenkulkijoille kaikki STCW:n mukaiset pätevyyskirjat ja lisäpätevyystodistukset Suomessa; sisältäen radio- että pätevyys- ja kelpoisuustodistukset. Pätevyyskirjan myöntämiseen liittyvät yleiset vaatimukset säädetään liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 107 § 2 momentissa.

Hakiessaan pätevyyskirjaa merenkulkija toimittaa Traficomille luotettavat selvitykset laissa edellytetyistä seikoista, kuten hyväksytyyn koulutuksen järjestäjän myöntämän koulutus- ja harjoittelutodistuksen. Mahdollinen meripalvelu ulkomaisen lipun alla toimitetaan erillisenä selvityksenä, Suomen lipun alla suoritettu palvelu nähdään ja tarkastetaan ilmoitetussa laajuudessa Liikenneasioiden rekisteristä. Terveystila osoitetaan voimassa olevalla merimieslääkärintodistuksella. Kuvalliseen pätevyyskirjaan vaaditaan myös poliisin vaatimukset täyttävä passikuva.

Kelpoisuustodistusten (ulkomaisten kirjojen tunnustaminen) myöntäminen perustuu liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 110 §:ään. Alkuperäisen kirjan oikeellisuus ja aitous varmistetaan sen myöntäneeltä hallinnolta. Lisäksi ylimpiin päällystön pätevyyskirjoihin sisältyy vaatimus lainsäädännön tuntemuksesta, joka tulee osoittaa lainsäädännön kokeella. Traficomien pätevyyskirjojen myöntämisprosessi työohjeineen on kuvattu ISO9001 -laatujärjestelmässä ja se auditoidaan säännöllisesti ulkoisen toimijan toimesta.

Suomi on toimittanut viimeisimmän STCW I/8.3-säännön mukaisen raportin IMO:on lokakuussa 2022, johon arviointipaneeli on pyytänyt täydennyksiä lokakuussa 2023. Myönnetyt erivapaudet raportoidaan vuosittain IMO:on. Erivapauksien myöntäminen perustuu laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisjärjestelmästä annetun lain (1687/2009) 13 §:ään ja myöntämisprosessi työohjeineen on kuvattu ISO9001 -laatujärjestelmässä ja se auditoidaan säännöllisesti ulkoisen toimijan toimesta.

Soveltuva lainsäädäntö; Laki liikenteen palveluista 320/2017, VN:n asetus Aluksen miehityksestä ja laivaväen pätevyydestä 508/2018, Traficomien määräys laivaväen pätevyyksistä TRAFICOM/204498/03.04.01.00/2020, Laki laivaväen lääkärintarkastuksista 1171/2010, Sosiaali- ja terveysministeriön asetus laivaväeltä vaadittavasta näkö- ja kuulokyvystä 224/2013, Merenkulkijoiden vähimmäiskoulutusdirektiivi (EU) 2022/993.

Pätevyyskirjojen ja kelpoisuustodistuksien takaisinvetäminen, keskeyttäminen tai peruuttaminen (withdrawal, suspension or cancellation) tapahtuu liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 242 ja 250 §:ien mukaisesti ja prosessi työohjeineen on kuvattu ISO9001 -laatujärjestelmässä ja se auditoidaan säännöllisesti ulkoisen toimijan toimesta.

4.3 Alusten miehitystodistukset ja suomalaisten alusten riittävän miehityksen varmistaminen

Alukselle on vahvistettava miehitys ennen sen ottamista liikenteeseen suomalaisena aluksena tai käyttöön suomalaisena kalastusaluksena kuten laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annetun lain 6 §:ssä säädetään. Traficom myöntää kaikki suomalaisten alusten miehitystodistukset.

Miehitystodistusta anoessaan laivanisäntä tekee ehdotuksen miehityksestä, määrämuotoisella hakemuksella, joka huomioi IMO:n suositukset hyväksyttävälle miehityk-

selle (IMO resolution A.1047(27) on Manning). Hakemuksessa ehdotettu miehitys lähetetään laissa säädetyissä tapauksissa lausuntokierrokselle työmarkkinajärjestöille ja työsuojeluviranomaiselle (AVI).

Traficom vahvistaa ja antaa miehitystodistuksen kansainväliseen liikenteeseen enintään viideksi vuodeksi. Aluksen ensimmäistä miehitystä vahvistettaessa tai silloin, kun miehitykseen on tehty oleellisia muutoksia, Traficom vahvistaa miehityksen kuuden kuukauden määräajaksi. Ennen kuuden kuukauden määräajaksi myönnetyn miehitystodistuksen uusimista enintään viideksi vuodeksi Traficom pyytää aluksen päälliköltä ja konepäälliköltä lausunnot miehityksen soveltuvuudesta. Menettelystä säädetään valtioneuvoston asetuksessa aluksen miehityksestä ja laivaväen pätevyyksistä (508/2018), tarkemmin sen 6 §:ssä. Aluksella käytettävästä työkielestä säädetään laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annetun lain (1687/2009) 25 §:ssä.

Vuosittain myönnetään n. 100-180 miehitystodistusta, sisältäen kotimaanliikenteen alukset.

Traficomien miehitystodistusten myöntämisprosessi työhajeineen on kuvattu ISO9001 -laatuja järjestelmässä ja se auditoidaan säännöllisesti ulkoisen toimijan toimesta. Jos aluksella toistuvasti rikotaan laivaväen lepoaikoja koskevia säännöksiä, Traficomien on työsuojeluviranomaisen pyynnöstä arvioitava aluksen vähimmäismiehitys uudelleen, kuten laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annetun lain (1687/2009) 11 § 3 momentti edellyttää.

STCW:n luvun VIII vahdinpitovaatimukset on toimeenpantu kansallisesti Traficomien vahdinpito aluksella-määräyksellä TRAFI/16654/03.04.01.00/2011.

4.4 Joidenkin lippuvaltiolle kuuluvan tehtävien valtuutus luokille (RO)

Traficom vastaa lähes kaikista aluksiin kohdistuvista lippuvaltiovelvollisuuksista ja on valtuuttanut luokituslaitoksia (RO:t) toteuttamaan osan tehtävistään. Lakipohja luokituslaissopimukselle löytyy Alusturvallisuuslaista (29.12.2009/1686) ja Luokituslaitosdirektiivistä (2009/15/EC). Valtuuttaminen on tapahtunut luokituslaitossopimuksen avulla. Luokituslaitossopimus pohja ja valtuutetut luokat ovat näkyvillä Traficomien internetsivuilla (<https://www.traficom.fi/fi/luokituslaitokset>). Sopimuksessa määritellään työnjako ja eritellään delegoidut tehtävät ja vastuualueet, annetaan tarkempia ohjeita vastuiden käytännön toteutuksesta sekä nimetään tiedonvaihtokanavat ja raportoinnin kattavuus sekä frekvenssi.

Luokituslaitokset, joiden kanssa sopimus voidaan ylipäätään tehdä ovat EU:n tunnistamia luokituslaitoksia, joilla on kotipaikka myös Suomessa. Luokituslaitosten toimintaa valvotaan kahden vuoden välein järjestettävillä auditoinneilla, lippuvaltiotarkastuksin sekä puolivuositain pidetyissä luokituslaitospalaverissa. Traficomin RO-prosessi työhajeineen on kuvattu ISO9001 -laatujärjestelmässä ja se auditoidaan säännöllisesti ulkoisen toimijan toimesta. EU:n lippuvaltioidirektiivi asettaa prosessille myös muita ulkoisia vaatimuksia.

4.5 Nimettyjen katsastajien, aluksenmittaajien ja tarkastajien nimeämistä koskeva sääntely

Nimetyt katsastajat ovat henkilöitä, jotka Traficom erikseen nimeää suorittamaan kotimaan liikenteen alusten katsastuksia viranomaisen toimeksiannosta. Traficomin antama nimitys on voimassa koko maassa. Nimetyillä katsastajilla on vaadittava pätevyys alle 24-metrinen kotimaan liikenteen lastialusten katsastuksiin ja kotimaanliikenteen proomuihin ilman kokorajoitusta. Osalla nimetyistä katsastajista valtuuksia on laajennettu käsittämään myös alle 24-metriset matkustaja-alukset ja luokkien I ja II kalastusalukset pyyntialueelle 1 sekä ammattiveneiden peruskatsastukset.

Trafin määräyksen TRAFI/10794/03.04.01.00/2011 mukaisesti laivanisännän tai hänen edustajansa on teetettävä aluksenmittaus suomalaiselle alukselle, joka on vähintään 12-metrinen. Alle 12-metrinen alus voidaan mitata laivanisännän tai aluksen päällikön pyynnöstä. Aluksenmittausta tekevät Traficom nimeämät aluksenmittaajat sekä luokituslaitokset luokkasopimuksensa asettamissa rajoissa. Mittakirjan myöntää Traficom aluksenmittauspöytäkirjan perusteella.

4.6 Alusten vaatimustenmukaisuuden ja merikelpoisuuden valvonta, sekä merikelvottomien alusten pysäytys

Aluksen merikelpoisuudesta, sen turvallisesta käytöstä ja turvalliseen käyttöön liittyvistä johtamisjärjestelyistä, laivanisännän turvallisuusjohtamisjärjestelmästä sekä aluksen katsastuksesta säädetään aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä annetussa laissa (1686/2009) sekä laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annetussa laissa (1687/2009).

Edellä mainittujen lakien ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista valvoo Traficom. Traficom valvoo yllä kuvatun lainsäädännön noudattamista suomalaisten alusten lippuvaltiotarkastuksin ja suorittamalla ylimääräisiä katsastuksia alukselle tehtyjen merkittävien korjaus- tai muutostöiden, tapahtuneen merionnettomuuden, aluksella havaitun vian tai muun erityisen syyn sitä edellyttäessä. Erityiseksi syyksi voidaan lukea esimerkiksi, jos alus on pysäytetty PSC:ssä. Muut viranomaiset antavat Traficomille virka-apua valvonnassa.

Lippuvaltiotarkastuksia suoritetaan erillisen työohjeen mukaisesti ja siten kuin Suomea velvoittavat kansainväliset yleissopimukset, Euroopan unionin lainsäädäntö tai kansalliset säännökset ja määräykset niitä edellyttävät.

Aluksen merikelpoisuuden ollessa kyseessä Traficom voi pysäyttää aluksen tai aluksen käyttöä voidaan rajoittaa, tai siihen asennetun laitteiston tai järjestelmän käyttö voidaan kieltää tai sitä voidaan rajoittaa, tai laivaisännälle voidaan määrätä uhkasakko.

Traficomien lippuvaltiovelvoitteiden toteuttaminen on dokumentoitu ISO9001 -laatu järjestelmässä ja se auditoidaan säännöllisesti ulkoisen toimijan toimesta.

Alusten merikelpoisuutta tarkastellaan myös todistuskirjojen myöntämisen yhteydessä.

4.7 Todistuskirjojen myöntäminen aluksille

Traficom myöntää myös itse todistuskirjoja Suomen lipun alle purjehtiville aluksille, mutta pääosan SOLAS-alusten todistuskirjoista myöntää alusta luokitettava luokituslaitos luokituslaitossopimuksen asettamissa rajoissa. Luokituslaitosten työtä valvotaan RO-prosessin mukaisesti. Traficomien omaa todistuskirjojen myöntöprosessia hallitaan erillisen, laatu järjestelmään dokumentoidun prosessin avulla. Laivaisäntä anoo todistuskirjaa joko erillisellä anomuksella tai se myönnetään (tai ollaan myöntämättä) katsastuksen tai auditoinnin perusteella. Mikäli todistuskirja anotaan erikseen, sen liitteiden tulee tarjota lainsäädännön edellyttämät ja riittävät tiedot oikean päätöksen tuottamiseksi. Mikäli todistuskirjan myöntäminen edellyttää katsastusta tai auditointia, todistuskirja on asianmukaisesti läpäistyn katsastuksen tai auditoinnin lopputulos. Todistuskirja voidaan myöntää määräajaksi, koeajaksi tai viiden vuoden kestolle, ja se voi sisältää hallintopäätöksen luonteisia kehoituksia tai rajoituksia.

Traficomien todistuskirjojen myöntämistä dokumentoiva "Liikennevälinelupa -prosessi"

työohjeineen on kuvattu ISO9001 -laatu järjestelmässä ja se auditoidaan säännöllisesti ulkoisen toimijan toimesta.

4.8 Kansalliset tulkinnot ratkaisusta, jotka tyydyttävät hallintoa

Traficom internetsivuilla on tarjolla listat kansallisista tulkinnoista (<https://www.traficom.fi/fi/liikenne/merenkulku/imon-yleissopimusten-tulkinnat>). Tulkinnat esitellään määrämuotoisella pohjalla, jossa on kirjattuna asian käsittelijä sekä versionhallinta; mahdolliset uudet kansalliset tulkinnot kirjataan vastaavasti. Tulkintajärjestys liitetään internetsivuille erillisenä dokumenttina.

4.9 Onnettomuustutkinta

Turvallisuustutkinnan tarkoituksena on yleisen turvallisuuden lisääminen, onnettomuuksien ja vaaratilanteiden ehkäiseminen sekä onnettomuuksista aiheutuvien vahinkojen torjuminen. Turvallisuustutkintaa ei tehdä oikeudellisen vastuun kohdentamiseksi. Tutkintaa ohjaa kansainvälisissä sopimuksissa mainittu lippuvaltioperiaate, mutta tutkintaa voidaan tehdä myös rantavaltion roolissa tai valtiona, jota onnettomuus tai sen seuraukset erityisesti koskevat.

Onnettomuustutkintakeskuksen on tutkittava onnettomuus, jota on kuolleiden tai loukkaantuneiden taikka ympäristöön, omaisuuteen tai varallisuuteen kohdistuneiden vahinkojen määrän taikka onnettomuuden laadun perusteella pidettävä erityisen vakavana (suuronnettomuus). Onnettomuustutkintaa ohjaa lippuvaltioperiaate, mutta sitä voidaan tehdä myös rantavaltiona tai valtiona, jota onnettomuus erityisesti koskee.

Onnettomuustutkintakeskuksen on tutkittava meriliikenteessä tapahtunut hyvin vakava onnettomuus, joka on määritelty meriliikennealan onnettomuuksien tutkinnan perusperiaatteista ja neuvoston direktiivin 1999/35/EY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/59/EY muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/18/EY (merionnettomuusdirektiivi) 3 artiklassa ja vuoden 1974 kansainvälisen ihmishengen turvallisuudesta merellä tehdyn yleissopimuksen (SopS 11/1981) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen, liitteen XI-1 luvun 6 säännössä mainitussa merionnettomuuksien ja merellä sattuneiden vaaratilanteiden turvallisuustutkinnan kansainvälisiä normeja ja suositeltuja käytäntöjä koskevassa säännöstössä sekä vastaava onnettomuus sisävesiliikenteessä.

Onnettomuustutkintakeskus julkaisee tutkintaselosteensa kotisivuillaan sekä lähettää toimenpiteitä varten ja tiedoksi asianosaisille. Onnettomuustutkintakeskus seuraa antamiensa suositusten toteutumista tarvittaessa 10 vuoden ajan.

Turvallisuustutkintalain mukaan voidaan tutkia suuronnettomuuden vaaratilanne sekä muu onnettomuus ja vaaratilanne sekä tehdä yhteinen tutkinta useista samankaltaisista onnettomuuksista tai vaaratilanteista (teematutkinta). Em. lain mukaan voidaan tutkia myös lain 5 luvussa tarkoitettu poikkeuksellinen tapahtuma.

4.10 Laivatyötapaturmien tutkinta

Työnantajan on viipymättä ilmoitettava vakavasta työtapaturmasta poliisille ja aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueelle. Ilmoitusvelvollisuus perustuu lakiin työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta.

Työsuojelun valvontalaki velvoittaa työsuojeluviranomaista tutkimaan kaikki tietoonsa tulleet vakavat työtapaturmat. Työsuojeluviranomainen tutkii tietoonsa tulleen työtapaturman kiireellisesti. Tutkimuksessa selvitetään tapahtumien kulku ja työtapaturmaan johtaneet syyt sekä tekijät, joiden avulla voidaan estää samankaltaiset tapaturmat.

STM on linjannut, että ulkomaalaiseen alukseen ei sovelleta kansallista lainsäädäntöä. Tällä tarkoitetaan sitä, että lähtökohtaisesti ulkomaalaisella aluksella tapahtunutta työtapaturmaa ei tutkita ja ulkomaalaiselle alukselle ei anneta velvoitteita kansallisen lainsäädännön perusteella.

Ulkomaalaiselle alukselle voidaan STM:n mukaan kuitenkin tehdä tarkastus, mikäli epäillään että aluksella sattunut tapaturma johtuu puutteista koskien merityöyleissopimuksen vaatimuksia merenkulkijoiden asuin- ja elinolojen osalta tai alukselta on tullut valitus.

4.11 Seuraamukset kv. sääntöjen ja standardien rikkomisesta

Poliisilla on kansallisen lainsäädännön mukaiset toimivaltuudet lähtökohtaisesti kaikkialla Suomen valtion alueella. Suomen valtion alueeksi katsotaan maa-alueen lisäksi

Suomen sisäiset aluevedet ja aluemerit. Toimivaltuuksissa on hyvin paljon eroavaisuuksia riippuen siitä, onko alus satamassa, sisäisillä aluevesillä, aluemerellä, talousvyöhykkeellä, Ahvenanmaan vesialueella, aavalla merellä tai toisen valtion vesialueilla. Esimerkiksi kansainvälisistä sopimuksista aiheutuu rajoituksia viranomaisten toimivaltuuksille Suomen merialueilla. Suomen valtion alueen ulkopuolella viranomaisten toimivaltuudet perustuvat kansainvälisiin tai kahdenvälisiin sopimuksiin taikka toimivaltaiselta valtiolta tulleeseen pyyntöön.

Toimivaltuuksien voitaisiin katsoa ulottuvan myös talousvyöhykkeelle talousvyöhykelain mukaisesti sekä aavalle merelle tapauksissa, joissa Suomi on lippuvaltio tai rikoksen vaikutukset voivat ulottua Suomeen tai Suomen rikoslaki muuten soveltuu tapaukseen.

Suomen rikosoikeuden soveltamisala ei ole sellaisenaan yhtenevä viranomaisten toimivaltuuksien kanssa. Vaikka tapaukseen sovellettaisiin Suomen rikosoikeutta esimerkiksi lippuperiaatteen vuoksi, ei alus kuitenkaan ole Suomen aluetta, jolloin viranomaisilla olisi suoraan normaalit toimivaltuudet.

Useissa tapauksissa saattaa eri periaatteiden nojalla tulla sovellettavaksi useiden eri valtioiden rikosoikeudelliset säännökset. Näissä tapauksissa ei ole selkeää normia eri periaatteiden etusijajärjestyksestä, vaan valtioiden tulee keskinäisillä neuvotteluilla ratkaista toimivallan käyttö. Kansainvälisillä vesillä lippuvaltion toimivaltaa pidetään ensisijaisena.

5 Rantavaltiovelvoitteet

5.1 Radioviestintäpalvelut

Merivaroitusjärjestelmästä ja turvallisuusradiotoiminnasta (Maritime Safety Information); Traficom on NAVAREA I alueella Suomen kansallinen merivaroituskoordinaattori, ja vastaa merivaroituksista, merivaroitusjärjestelmän toimivuudesta Suomessa sekä hankkii ja valvoo GMDSS turvallisuusradiopalvelua kansallisesti. Traficom on mukana Itämeren alueen merivaroitustoiminnan kehittämisen yhteistyöryhmässä.

Rajavartiolaitos vastaa meripelastustoimen vaaratilanteiden radioviestinnästä ja siihen liittyvän valmiuden ylläpitämisestä meripelastuslain (1145/2001) 24 §:n mukaisesti. Radioviestinnästä ja sen valmiuden ylläpidosta vastaavat käytännössä meripelastuksen johtokeskukset, MRCC Turku ja MRSC Helsinki.

Traficom vastaa merenkulun turvallisuuteen liittyvien varoitussanomien ja tiedotteiden sekä Saimaan alueen hätäradioliikenteestä. Turvallisuusradioviestinnän operatiivisesta ylläpidosta vastaa Fintraffic meriliikenteenohjaus. Kansallinen rannikkoradioasema Turku Radio vastaa Suomen rannikon turvallisuusradioliikenteestä. Saimaa VTS vastaa Saimaan syväväylän alueen hätä- ja turvallisuusradioliikenteestä Saimaan liikennekauden aikana.

Lisäksi Traficom osallistuu turvallisuusradioviestintäpalveluiden tuottamiseen ja niiden valvontaan. Radioluvat (GOC, ROC) myönnetään pätevyyskirjaprosessin mukaisesti, joka on kuvattu ylempänä. Radiokoulutuksen (GMDSS) järjestäjät hyväksytään kuten muutkin merenkulun koulutuksen järjestäjät yhtenevällä prosessilla.

5.2 Meteorologiset palvelut

Ilmatieteen laitos tuottaa lain velvoittamana (Laki Ilmatieteen laitoksesta 212/2028) sää-, meri- ja jääpalvelut merenkulun tarpeisiin. Ilmatieteen laitos ylläpitää havaintoverkkoa Suomen rannikolla ja merialueilla, laatii sää- ja merianalyysejä, -ennusteita ja varoitukset Maailman ilmatieteen järjestön WMO ohjeistuksien mukaisesti.

Palvelut välitetään käyttäjille pääosin Ilmatieteen laitoksen verkkosivujen www.ilmatieteenlaitos.fi ja Fintraffic:in Meriliikenteen turvallisuusradion välityksellä <https://www.fintraffic.fi/fi/vts/turvallisuusradio>.

Tärkeimmät meriliikenteen palvelut löytyvät Ilmatieteen laitoksen verkkosivuilta osoitteesta <https://www.ilmatieteenlaitos.fi/saa-ja-meri>. Sivut sisältävät varoitukset, merisääasemien, aaltopöijujen ja vedenkorkeusasemien havainnot, säätiedotuksen merenkulkijoille, paikkakohtaiset sää, aallokko ja vedenkorkeusennusteet sekä jääkartan.

Palveluita kehitetään yhteistyössä viranomaisten kanssa merenkulun tarpeiden mukaisesti, hyödyntäen mm. merellisten viranomaisten Merisää-yhteistyöryhmää.

Ilmatieteen laitoksen saaristo-,rannikko- ja merimitta-asetat kattavat Pohjoisen Itämeren merialueen hyvin. Ilmatieteen laitos kerää havaintoja meriliikenteeltä jäähavainnoista, näkyvyydestä sekä jäätävistä olosuhteista viranomaisten kautta ja verkkolomakkeella <https://virpo.fmi.fi/reports/>. Tietoja käytetään jäättilanteen analysoinnissa, varoitusten antamisessa ja ennusteiden laadun tarkkailussa.

5.3 Meripelastus (SAR)

Rajavartiolaitos on johtava meripelastusviranomainen, joka vastaa meripelastustoimen järjestämisestä merellä (<https://raja.fi/en/maritime-search-and-rescue>).

Meripelastustoimen järjestäminen Suomessa perustuu kansainväliseen yleissopimukseen etsintä- ja pelastuspalvelusta merellä (Hampurin sopimus 1979), meripelastuslakiin (1145/2001), valtioneuvoston asetukseen meripelastuksesta (37/2002), Rajavartiolaitoksen organisaatioon ja aluejakoon sekä kansainvälisen merenkulkujärjestön (IMO) ja kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön (ICAO) yhteisen lento- ja meripelastuskäsikirjan (IAMSAR-manuaali) käytänteisiin. Suomen meripelastustoimen vastuualueen rajoista on sovittu naapurivaltioiden kanssa solmituilla yhteistoimintasopimuksilla. Meripelastustoimen lainsäädäntöä on täydennetty erillisellä meripelastusohjeella.

Rajavartiolaitos osallistuu pelastustoimintaan omilla resursseillaan, huolehtii meripelastustoimen suunnittelusta, kehittämisestä ja valvonnasta sekä vastaa meripelastustoimen yhteensovittamisesta eri toimijoiden välillä. Lisäksi Rajavartiolaitos osallistuu vaaratilanteiden ennaltaehkäisyyn, vastaa merenkulun avustuspalvelusta sekä puhe- ja linvälitteisten lääkäripalveluiden välittämisestä aluksille.

Rajavartiolaitos vastaa meripelastustoimen vaaratilanteiden radioviestinnästä ja siihen liittyvän valmiuden ylläpitämisestä. Traficom vastaa merenkulun turvallisuuteen liittyvistä varoitussanomista ja tiedotteista.

Meripelastustehtäviä johdetaan Turun ja Helsingin meripelastuksen johtokeskuksista (MRCC Turku ja MRSC Helsinki), jotka ovat toiminnassa 24/7.

SOLAS –yleissopimuksen mukaisesti matkustaja-aluksilla tulee olla SAR –yhteistointasuunnitelma liikennöintialueensa meripelastustoimen kanssa. Yhteistointasuunnitelmat laaditaan IMO:n ohjeiden (MSC.1/Circ. 1079) mukaisesti. Rajavartiolaitos tukee laivanisäntiä yhteistointasuunnitelmien laatimisessa. Laivanisännät toimittavat laaditut suunnitelmat Rajavartiolaitokselle ja niitä säilytetään meripelastuksen johtokeskuksissa.

5.3.1 Meripelastustoiminnan kehittäminen

Rajavartiolaitos huolehtii meripelastustoimen suunnittelusta, kehittämisestä ja valvonnasta sekä vastaa meripelastustoimen yhteensovittamisesta eri toimijoiden välillä. Apunaan tässä yhteensovittamisessa Rajavartiolaitoksella on sisäministeriön asettama valtakunnallinen meripelastustoimen neuvottelukunta sekä alueelliset meripelastuslohkojen johtoryhmät, joissa ovat edustettuina kaikki ne organisaatiot, jotka ovat meripelastuslain mukaisesti velvollisia osallistumaan meripelastustoimen tehtäviin.

Yhteistointominnan ja vastuiden selkeyttämiseksi Rajavartiolaitoksen johdolla on laadittu valtakunnalliset ja alueelliset suunnitelmat meripelastustoimen tehtäviin ja varautumiseen. Suunnitelmien laatimiseen ovat osallistuneet kaikki meripelastukseen osallistuvat viranomaiset, liikelaitokset sekä vapaaehtoisorganisaatiot. Rajavartiolaitos valvoo eri organisaatioiden meripelastustoimeen liittyvää toimintaa ja suorituskykyä harjoitusten ja katselmointien avulla. Kaikkien meripelastustoimeen osallistuvien organisaatioiden etsintä- ja pelastusyksiköiksi (pinta/ilma-alukset) määrätyt yksiköt katselmoidaan Rajavartiolaitoksen toimesta määräajoin ja niiden tiedot ylläpidetään meripelastuksen tietojärjestelmässä. Katselmoineilla varmistetaan, että yksiköt ja niiden miehistöt täyttävät IMO:n ja ICAO:n yhteisen lento- ja meripelastuskäsikirjan (IAMSAR) kriteerit ja tuntevat Suomen meripelastusjärjestelmän toiminnan ja johtamisjärjestelmän. Harjoitukset ja haastavat meripelastustehtävät arvioidaan "*lessons learned*" -prosessin mukaisesti. Tämän tavoitteena on löytää mahdollisia puutteita tai virheitä toiminnassa ja näiden pohjalta kehittää toimintaa ja välineistöä. Suuronnettomuusharjoituksissa arvioidaan myös kaikkien osallistuvien organisaatioiden sisäisiä meripelastustoimeen liittyviä suunnitelmia.

Rajavartiolaitoksen järjestämille meripelastustoimen kursseille (erityisesti Search and Rescue (SRU), On-scene Coordinator (OSC), Co-operation (CO) ja Aircraft Coordinator (ACO)) kutsutaan säännöllisesti kaikkien sidosryhmien edustajia. Tällä varmistetaan, että kaikilla toimijoilla on samat perusteet ja tiedot meripelastustoimesta.

Matkustaja-alusten SOLAS –yleissopimuksen mukaisten SAR –yhteistoimintasuunnitelmien olemassaolo ja ajantasaisuus tarkastetaan Rajavartiolaitoksen ja Traficomin suorittamissa tarkastuksissa.

Rajavartiolaitos valvoo sisäisesti meripelastustoimen suorituskykyä seuraamalla mm. vasteaikoja meripelastuksen hätätilanteisiin. Meripelastuksen operatiivista johtamiskykyä ja suoritusvalmiutta valvotaan Rajavartiolaitoksen raja- ja meriosaston (SAR Agency) suorittamin sisäisin tarkastuksin. Rajavartiolaitoksen tehtävistä, suorituskyvystä ja sekä valmiudesta ja tunnusluvuista raportoidaan vuosittain Rajavartiolaitoksen pysyväisasiakirjan A.9 mukaisesti.

5.4 Merikartoitus

Merikartoituksen järjestäminen suomessa on Traficomin vastuulla (Laki liikenne- ja viestintävirastosta 935/2018). Traficomissa toiminnasta vastaa Merikartoitus-palvelukokonaisuus (Finnish Hydrographic Office), jonka tehtävänä on huolehtia:

- Merikartoituksesta, merenmittausprojektien suunnittelusta ja hankinnasta, mitausdatan käsittelystä ja laadunvarmistuksesta, yhteistyöstä muiden merellisten viranomaisten kanssa ml. Puolustusvoimat
- Merikarttojen ja muiden navigointituotteiden valmistuksesta, julkaisusta, päivityksestä ja jakelusta, merikartoitustietojen aineistopalvelusta ja -luovutuksesta,

Traficomin tehtävänä on myös laissa tarkoitettussa merikartoitustoiminnan järjestäjäroolissa ohjata ja valvoa Suomessa navigointia koskevien tietotuotteiden ja palveluiden kehitystä ja vaatimustenmukaisuutta. (<https://traficom.fi/en/transport/maritime/hydrography>)

Merikartoitus Suomessa perustuu kansainväliseen yleissopimukseen ihmishengen turvallisuudesta merellä (SOLAS 1974). Merikartoitusveloitetta koskevat säännöt jäsenmaille lisätty yleissopimukseen 5.12.2000 (Resolution MSC.99(73)). Suomessa tämä lisäys adoptoitiin kansallisiin säädöksiin 30.12.2002 annetulla lailla 1358/2002 ja saatettiin voimaan 1.2.2003 lukien tasavallan presidentin asetuksella 46/2003.

SOLAS V Sääntö 9 velvoittaa IMO:n jäsenmaat mm. järjestämään turvallisen merenkulun edellyttämän merikartoitustiedon keräämisen, käsittelyn ja ylläpidon, huolehtimaan, että merikartat ja merenkululliset julkaisut ovat mahdollisimman yhtenäisiä ja

kansainvälisten suositusten mukaisia, sekä tuottamaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä merenkulun ja merikartoituksen palvelut, sekä koordinoimaan toimintansa mahdollisimman laajasti, jotta merikartoitus- ja navigointitieto on saatavilla maailmanlaajuisesti mahdollisimman ajallaan, luotettavasti ja yksiselitteisesti.

Suomi noudattaa merikartoitustoiminnassa Kansainvälisen merikartoitusjärjestö IHO:n (International Hydrographic Organisation) standardeja, suosituksia ja ohjeita. Suomi on ollut virallisesti mukana IHO:n toiminnassa vuodesta 1957. Vuoden 1967 konferenssissa allekirjoitettiin IHB:n valtioiden välistä järjestysmuotoa ja asemaa koskeva hallitusten välinen yleissopimus, IHO Convention, jonka Suomi ratifioi 1968. Suomessa yleissopimus saatettiin voimaan Presidentin asetuksella 1971.

Suomi on jäsen Itämeren merikartoituskomissiossa (Baltic Sea Hydrographic Commission), Pohjoismaisessa merikartoituskomissiossa (Nordic Hydrographic Commission) sekä Arktisen alueen merikartoituskomissiossa (Arctic Regional Hydrographic Commission).

Suomi on mukana Itämeren suojelukomissio HELCOM:in (Helsinki Commission) merenmittausta koskevassa sopimuksessa, jonka tavoitteena on merenkulun käyttämien alueiden mittaamista IHO:n uusimpien standardien mukaisesti. HELCOM BSHC Re-Survey Scheme suunnitelman mukaiset Cat I & II alueet (kauppamerenkulun käyttämät väylät ja alueet) on mitattu valmiiksi 2016. Näillä alueilla tehdään ajoittain täydentäviä / päivitysmerenmittauksia, mm. väylien ruoppauksiin / syventämissiin liittyen. HELCOM BSAP 2021 action S2. Kauppamerenkulun käyttämistä alueista on mitattu 99%.

Traficomin merikartoitustoiminto on rakennettu ISO9001-laaturjestelmän periaatteiden mukaisesti. Käytössä on IMS-järjestelmässä, jossa on kuvattu merikartoituksen prosessit, vastuut ja työohjeet. Merikartoitustoiminta on tarkoitus auditoida ja liittää osaksi Traficom (merenkulun) sertifioitua ISO9001-laaturjestelmää vuoden 2026 kevääseen mennessä.

Merikartoitus tilaa kaikki merenmittaukset kaupallisilta toimijoilta. Tarjouspyynnöissä ja sopimuksissa edellytetään S-44 standardin ja siihen tehdyn kansallisen sovelluksen FIS44/2021 noudattamista. Traficom edellyttää toimittajilta (commercial companies), että heillä on käytössään FIG/IHO Cat A pätevyyden omaava henkilö projektipäällikkönä ja Cat B pätevyyden omaava henkilö kenttämerenmittausten vastaavana päällikkönä. Toimittajienhallinta on osa laaturjestelmän sovellusalaa.

Traficom tuottaa SOLAS-liikenteelle sekä muulle vesiliikenteelle turvallisen navigoinnin varmistamiseksi varten IHO standardien mukaiset ja SOLAS-vaatimukset täyttävät

viralliset elektroniset merikartta-aineistot ja painetut merikartat päivityspalveluineen, niihin liittyvät navigointijulkaisut ja palvelut sekä huolehtii merikarttatuotteiden ja palveluiden saatavuudesta ja jakelun toimivuudesta. Traficom koostaa eri tietoaaineistoista standardin mukaisen, kattavan ja laadukkaan merikartta-aineiston sekä ylläpitää sen jatkuvasti ajantasaisena ja eheänä tietokokonaisuutena. Traficom osallistuu aktiivisesti kansainväliseen yhteistyöhön standardoinnin ja alueellisen yhteistyön kehittämiseksi.

5.5 Meriliikenteen ohjaus

Traficom vastaa meriliikenteen ohjauksen toimivaltaisen viranomaisen tehtävistä. Meriliikenteen ohjaus Suomessa perustuu kansainväliseen yleissopimukseen ihmishengen turvallisuudesta merellä (SOLAS 1974) ja kansainvälisen merenkulkujärjestön (IMO) päätöslauselmiin alusliikennepalvelusta ja alusten ilmoittautumisjärjestelmistä. Kansainväliset säännökset on kansallisesti täytäntöön pantu alusliikennepalvelulailla (623/2005) ja valtioneuvoston asetuksella alusliikennepalvelusta (763/2005).

Alusliikennepalvelulain mukaisesti toimivaltainen viranomainen, Traficom, on perustanut alusliikennepalvelun VTS-alueet perustamispäätöksellään. Väylävirasto on alusliikennepalvelun järjestäjä, joka tilaa alusliikennepalvelun VTS-palveluntarjoajalta Fintraffic meriliikenteenohjaukselta (Fintraffic VTS).

Alusliikennepalvelusta vastaavat Fintrafficin meriliikenteenohjauksen kaksi VTS-keskusta. Keskusten valvonta-alueet kattavat kaikki rannikon kauppamerenkulun väylät sekä Saimaan syväväylän. Alusliikennepalvelun tavoitteena on parantaa merenkulun turvallisuutta sekä edistää alusliikenteen sujuvuutta ja tehokkuutta. Lisäksi tavoitteena on ennaltaehkäistä onnettomuuksia ja niistä mahdollisesti syntyviä ympäristöhaittoja.

VTS-keskukset toimivat ympäri vuorokauden vuoden jokaisena päivänä. Päivystyksen ansiosta alukset saavat kaikkina vuorokaudenaikoina matkansa varrella tiedotuksia aluksen turvalliseen kulkuun liittyvistä asioista sekä tarvitessaan navigointiapua. Lisäksi liikenteen järjestelyiden palvelutaso säilyy hyvänä.

Suomenlahden meriliikennekeskuksessa toimiva Helsinki Traffic valvoo Suomenlahden kansainvälistä merialuetta yhdessä Venäjän ja Viron kanssa. Yhteistyössä perustettu alusliikenteen ilmoittautumisjärjestelmä GOFREP kattaa koko Suomenlahden kansallisia VTS-alueita lukuun ottamatta. Ahvenanmeren eteläisen reittijakojärjestelmän liikennettä valvoo Länsi-Suomen meriliikennekeskuksesta käsin Åland Sea Traffic.

Kansainvälisen yhteistyön lisäksi VTS-keskukset tekevät tiivistä yhteistyötä viranomaisten, satamien ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Saimaa VTS hoitaa hätä- ja turvallisuusradioliikenteen Saimaan alueella sekä välittää tiedot VTS-keskukseen ilmoitetuista hätätilanteista edelleen poliisille, pelastusviranomaisille ja muille yhteistyötahoille.

VTS antaa tarvittaessa avustusta viranomaisille ja valvoo luotsauslain noudattamista.

5.6 Reittijakojärjestelmät

Traficom on kansallinen toimivaltainen viranomainen reittijärjestelmiä koskevassa päätöksenteossa. Sen toimintaan kuuluu myös reittijärjestelmien valvontatehtävät, jotka toteutetaan yhteistyössä Väyläviraston ja Fintraffic yhtiön kanssa.

Reittijärjestelmän tarkoituksena on edistää laivaliikenteen turvallisuutta, sujuvuutta ja kestävyyttä kansainvälisillä merialueilla. Reittijärjestelmään voi kuulua reittijakojärjestelmiä, kaksisuuntaisia reittejä, suositeltuja reittejä, kierrettäviä ja vältettäviä alueita, rannikkoliikennevyöhykkeitä, liikenneympyröitä, varoalueita ja syvävesireittejä. Sopiva järjestelmäratkaisu ja sen tarkemmat ominaisuudet päätetään aina tapauskohtaisesti ja usein IMO:n Formal Safety Assessment (FSA) perusteista riskiarviota hyödyntämällä.

SOLAS-yleissopimuksen mukaisesti kansainväliset reittijärjestelmät ovat aina kansainvälisen merenkulkujärjestön, IMO:n vahvistamia. IMO on antanut järjestelmien perustamisesta myös päätöslauselman ja yleiset ohjeet siinä esitettyjen vaatimusten noudattamiseksi. Lisäksi reittijärjestelmien operatiivisesta käytöstä ja valvonnasta on annettu kansainväliset säädökset. Suomessa reittijärjestelmää koskevat kansainväliset säädökset on saatettu voimaan kansallisella sääntelyllä.

5.7 Merenkulun turvalaitteet ja niiden ylläpito (AtoN)

Väylävirasto on hallintolakinsa (862/2009) 1 §:n mukaan liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla toimiva keskushallinnon virasto, joka väylänpitäjänä vastaa tie-, rata- ja vesiväylien palvelutason ylläpidosta ja kehittämisestä valtion hallinnoimilla liikenneväylillä. Virasto edistää toiminnallaan väyläverkon toimivuutta, automatisaatiota, liikenteen turvallisuutta, kestävästä kehitystä osana liikennejärjestelmän kokonaisuutta sekä alueiden ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja tasapainoista kehitystä.

Väyläviraston vastuulla on valtaosa Suomen vesiväylistä ja kanavista. Niiden ylläpidossa ja kehittämisessä otetaan huomioon niin kauppamerenkulun kuin muunkin vesiliikenteen tarpeet.

Merenkulun turvalaitteita koskevat määräykset on kerätty vesiliikennelakiin (728/2019), jota sovelletaan vesikulkuneuvoihin ja niiden käyttämiseen Suomen vesialueella. Lakia sovelletaan myös vesiväylien merkitsemiseen ja vesiliikenteen ohjaamiseen sekä sulku- ja avokanavilla ja avattavien siltojen kautta liikuttaessa noudatettaviin menettelyihin. Lain 4 luku koskee vesiväylien merkitseminen ja vesiliikenteen ohjaamista. Sen mukaan merenkulun turvalaite on kulkuväylän merkitsemistä tai muuten vesiliikenteen ohjaamista ja turvaamista varten vesialueelle tai rannalle sijoitettu rakenne ja laite. Kiinteitä turvalaitteita ovat elektroniset paikanmäärittysasemat ja -laitteet, tutkamerkit, majakat, linja- ja sektoriloistot, linjamerkit, reunamerkit, kummelit ja muut tunnusmerkit, sekä muut näihin verrattavat kiinteät laitteet. Kelluvia turvalaitteita ovat poijut ja viitat. Suomessa on noin 35 000 merenkuluun turvalaitetta, joista kelluvia on noin 26 000.

Lain alusten jääluokista ja jäänmurtaja-avustuksesta (1121/2005) mukaan Väylävirasto huolehtii jäänmurtaja-avustuksen saatavuudesta Suomen vesialueella jääolosuhteiden niin vaatiessa.

Traficomin tehtävänä on Traficomista annetun lain (935/2018) mukaan huolehtia liikenteen sääntely-, lupa-, hyväksyntä-, rekisteri- ja valvontatehtävistä. Valvontatehtäviin kuuluu osaltaan vesiväylänpitäjien valvonta Suomessa.

Väylänpitäjien valvonnassa käytännön toimenpiteinä voivat tulla kyseeseen väylänpito toiminnan ja vikailmoitusten seuranta, väylänpitäjille lähetettävät muistutuskirjeet ja selvityspyynnöt sekä maastotarkastukset ja auditointi. Osana valvontaa väylänpitäjiä pyydetään määräajoin raportoimaan tekemistään turvalaitteiden sijainti- ja kuntotarkastuksista Traficomille.

Väylien ja turvalaitteiden asianmukaisesta kunnosta vastaa väylänpitäjä.

Traficom antaa väylänpitäjälle luvan turvalaitteiden asettamiseen ja vahvistaa yleistä kulkuväylää koskevat tiedot (vesiliikennelain 49 §) väyläpäätöksellä. Menettelyllä hyväksytään Traficomiin toimitetut tiedot ja varmistetaan, että yleisten kulkuväylien ja merenkulun turvalaitteiden tiedot saadaan merikartoille.

Väyläpäätös voi koskea uusien väylien ja turvalaitteiden asettamista, nykyisten muutamista tai niiden poistamista. Samalla päätöksellä vahvistetaan myös ko. väyliä ja turvalaitteita koskevat uudet tiedot.

Väyläviraston tehtävänä on vastata ja hallinnoida väyliä koskevia tietovarantoja, huolehtia toimialansa tilastoinnista sekä liikenne- ja väylätietoa koskevasta yhteistyöstä (936/2018, Laki Liikennevirastosta annetun lain muuttamisesta). Väyläviraston väylätietojen hallintajärjestelmässä ylläpidetään perustiedot kaikista yleisistä väylistä ja niiden turvalaitteista.

Lain 48 §:n mukaan Traficom voi antaa määräyksiä kulkuväylien merkitsemisestä ja valaisemisesta sekä käytettävästä viitoitusjärjestelmästä, merenkulun turvalaitteiden ja kulkuväylien merkinnässä käytettävien muiden laitteiden nimityksistä, rakenteesta, merkityksestä sekä väri- ja valotunnuksista sekä merenkulun turvalaitteiden rakentamisesta, asettamisesta, muuttamisesta ja poistamisesta sekä siitä, milloin ne ovat toiminnassa. Yleisen kulkuväylän merkinnässä käytetään Traficomien määräyksen ”Viitoitusjärjestelmä ja merenkulun turvalaitteet” mukaisia turvalaitteita. Määräyksen mukainen viitoitusjärjestelmä perustuu kansainvälisen turvalaitejärjestön IALAn (International Association of Marine Aids to Navigation and Lighthouse Authorities) vastaavaan suositukseen.

Päätöksen jälkeen kohteet ovat esitettävissä painetuilla merikartoilla (siltä osin kuin karttoja on julkaistu) ja ENC-aineistoissa. Päätöksistä ilmoitetaan Tiedonantoja Merenkulkijoille –julkaisuissa (TM).

5.8 Ympäristövahinkojen torjunta merialueilla

Merellisten öljy- ja aluskemikaalivahinkojen -eli ympäristövahinkojen- torjunnan yleinen ohjaus, seuranta ja kehittäminen kuuluvat sisäministeriölle.

Rajavartiolaitos vastaa ympäristövahinkojen torjunnan johtamisesta Suomen talousvyöhykkeellä ja aluevesillä aavalla selällä (<https://raja.fi/en/marine-pollution-response>). Rannikolla, rannalla, sisävesillä ja maa-alueella johtovastuussa ovat pelastuslaitokset. Ahvenanmaalla öljyvahinkojen torjunnasta vastaa Ahvenanmaan maakuntahallitus.

Ympäristövahinkojen pelastustoiminta perustuu pelastuslakiin (379/2011), Rajavartiolaitoksen organisaatioon ja aluejakoon sekä kansainvälisen merenkulkujärjestön (IMO) ja Itämeren suojelukomission (HELCOM) käytänteisiin.

Pelastuslain 111 a §:n mukaan öljyvahinkojen jälkitorjunnan yleinen ohjaus, seuranta ja kehittäminen kuuluu ympäristöministeriölle. Kunta vastaa tarvittaessa jälkitorjunnasta alueellaan. ELY-keskus ohjaa ja sovittaa yhteen jälkitorjuntatöitä, jos torjunta ulottuu usean kunnan alueelle.

5.9 Seuraamussäntely kv. sääntöjen ja standardien rikkomisesta

5.9.1 Aluksesta veteen menevien päästöjen sanktiot

Merenkulun ympäristönsuojelulaissa asetetaan MARPOL-yleissopimuksen liitteiden mukaisesti kiellot ja rajoitukset öljyn ja öljypitoisen seoksen, haitallisen nestemäisen aineen ja käymäjäteveden päästämiseen sekä kiinteän jätteen poistamiseen alukselta veteen.

Rikosoikeudellinen rangaistus vastoin merenkulun ympäristönsuojelulakia (1672/2009) tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tehdystä ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain (39/1889) 48 luvun 1-4 §:ssä. Lisäksi merenkulun ympäristönsuojelulaissa säädetään merenkulun ympäristönsuojelurikkomuksesta, joka on sakolla rangaistava.

Rikosoikeudellisten rangaistusten ohella merenkulun ympäristönsuojelulaissa säädetään hallinnollisesta öljypäästömaksusta. Hallinnollinen öljypäästömaksu määrätään merenkulun ympäristönsuojelulain mukaisesti öljyn tai öljypitoisen seoksen tai niihin ominaisuuksiltaan rinnastuvien hiilivetyjen ja muiden niiden kaltaisesti aluksella käytettävien haitallisten aineiden päästökiellon rikkomisesta Suomen vesialueella tai talousvyöhykkeellä. Kauttakulussa olevalta ulkomaiselta alukselta Suomen talousvyöhykkeellä tehdystä päästökiellon rikkomisesta öljypäästömaksu määrätään vain, jos päästöistä aiheutuu Suomen rantaviivalle ja siihen liittyville eduille taikka Suomen aluemerен tai talousvyöhykkeen luonnonvaroille huomattavaa vahinkoa tai sen vaaraa. Sekä määrältään että vaikutuksiltaan vähäisten päästöjen osalta öljypäästömaksu voidaan jättää määräämättä. Öljypäästömaksua ei myöskään määrätä esimerkiksi sellaisissa poikkeuksellisissa tilanteissa, joissa öljyn päästäminen mereen on ollut tarpeen aluksen turvallisuuden varmistamiseksi tai ihmishengen pelastamiseksi merellä.

Rajavartiolaitos on johtava valvontaviranomainen valvonnassa, joka koskee aluksesta veteen menevistä päästöistä merenkulun ympäristönsuojelulaissa ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä. Suomen aluevesillä Rajavartiolaitoksen ohella poliisi suorittaa aluksesta veteen menevien päästöjen valvontaa. Lisäksi Traficom valvoo merenkulun ympäristönsuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista

muun lisäksi niiltä osin kuin ne koskevat aluksesta veteen ja ilmaan meneviä päästöjä.

Esitutkintalain (805/2011) mukaisesti poliisin ohella myös Rajavartiolaitos toimii esitutkintaviranomaisena. Rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain (108/2018) mukaisesti Rajavartiolaitos voi suorittaa esitutkinnan koskien sen valvottavaksi säädetyn säännöksen noudattamatta jättämistä. Lisäksi merenkulun ympäristönsuojelulain mukaisesti hallinnollisen öljypäästömaksun määrääminen on säädetty yksinomaan Rajavartiolaitoksen tehtäväksi.

Poliisihallitus ja Rajavartiolaitos ovat yhteistoimintasopimuksellaan järjestäneet aluksista veteen menevien päästöjen esitutkintavastuun Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä siten, että lähtökohtaisesti Rajavartiolaitos suorittaa esitutkinnan rikoslaissa tarkoitetun ympäristön turmelemisen eri tekemuotojen sekä merenkulun ympäristönsuojelulaissa tarkoitetun merenkulun ympäristönsuojelurikkomuksen osalta. Lisäksi Rajavartiolaitos suorittaa hallinnollista öljypäästömaksumenettelyä varten tarvittavan tutkinnan Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä. Rajavartiolaitoksessa aluksesta veteen menevien päästöjen tutkintatoimenpiteet sekä hallinnollisen öljypäästömaksun määräämistoimenpiteet on keskitetty Länsi-Suomen merivartiostolle.

6 Satamavaltiovelvoitteet

6.1 Ympäristövahinkojen torjunta satama-alueilla ja niiden läheisyydessä

Ympäristövahinkojen torjunta rannikolla ja rannoilla tapahtuu 10 HVA:n pelastustoimen toimesta. Pelastustoimi vastaa ympäristövahinkojen torjunnasta rannikolla ja rannoilla. Vastuualueraja Pelastuslaitosten ja Rajavartiolaitoksen välillä noudattaa pääosin liikennealue 2:n rajaa.

6.2 Satamien jätehuolto ja alusperäisten jätteiden vastaanotto

Sataman pitäjän on huolehdittava siitä, että satamassa on riittävät vastaanottolaitteet, joihin voidaan ottaa vastaan satamaa tavanomaisesti käyttävistä aluksista peräisin olevat jätteet sataman ominaispiirteet huomioiden. Vastaanottolaitteet tulee olla ainakin seuraaville jätteille: 1) öljypitoiset jätteet, 2) haitallisia nestemäisiä aineita sisältävät jätteet, 3) käymäläjätevedet, 4) käytetyt paristot ja akut, 5) sähkö- ja elektroniikkaromu, 6) biojäte, 7) kuitupakkausjäte, 8) muovipakkausjäte, 9) lasipakkausjäte, 10) metallipakkausjäte ja muu pienikokoinen metallijäte, 11) muut kuin 4–10 kohdassa tarkoitetut kiinteät jätteet. (laki 1672/2009 luku 9 1§)

Sataman pitäjän on laadittava jätehuoltosuunnitelma aluksista peräisin olevien jätteiden jätehuollon järjestämisestä satamassa (laki 1672/2009 luku 9 5§). Suunnitelma on esitettävä viiden vuoden välein arvioitavaksi ja hyväksyttäväksi toimivaltaiselle viranomaiselle (Merenkulun ympäristönsuojelulaki 1672/2009 6§). Suunnitelman sisältövaatimuksista säädetään asetuksessa (76/2010 luku 7 2§), jonka mukaisesti suunnitelman tulee sisältää mm. kuvaus vastaanotettavien jätteiden jakeista ja määristä, vastaanottolaitteiden tyypit, vastaanottolaitteiden kapasiteetit, laitteiden sijainti satamassa ja saavutettavuus sekä käytettäessä erikseen tilattavia vastaanottopalveluita kuvaus niiden tilaamisesta ja saavutettavuudesta.

Ennen sataman jätehuoltosuunnitelman esittämistä toimivaltaiselle viranomaiselle sataman pitäjän on varattava satamaa käyttävien alusten haltijoille ja käyttäjille sekä heidän edustajilleen, toimivaltaisille viranomaisille sekä tarvittaville muille tahoille tilaisuus lausua mielipiteensä jätehuoltosuunnitelmasta (laki 1672/2009 7§).

Kauppamerenkulun satamien jätehuoltosuunnitelmien hyväksyminen kuuluu ELY-keskusten Y-vastualueen ympäristönsuojelun ympäristölupavalvonnan tehtäviin. Satamien jätteiden vastaanoton toimivuutat ja vastaanottolaitteita valvotaan jätehuoltosuunnitelman hyväksymisen lisäksi satamien ympäristölupien (lupaperuste laki 527/2014 liite 1 taulukko 2 kohta 12a) määräaikaistarkastusten yhteydessä. Määräaikaistarkastuksia tehdään riskiperusteisten valvontaluokkien (VL1-VL4) mukaisella kierrolla. Satamat ovat pääosin valvontaluokissa VL2-VL3, jolloin niihin tehdään määräaikaistarkastus kahden tai kolmen vuoden välein.

6.3 Satamavaltiotarkastukset (Port State Control)

Suomella on satamavaltiona oikeus suorittaa ulkomaisten alusten tarkastuksia omissa satamissaan. Tarkastuksilla varmistetaan, että ulkomaisten aluksen kunto on kansainvälisten määräysten mukainen ja että alus on miehitetty ja sitä operoidaan säädösten mukaisesti. Tarkastuksilla varmistetaan sekä meriturvallisuus että ympäristön suojeleminen Suomen satamissa ja rannikolla. Oikeuden käyttäminen johtaa myös velvoitteisiin suhteessa siihen, miten oikeutta käytetään. Traficom on alusturvallisuuden valvonnasta annetussa laissa (370/1995) tarkoitettu valvontaviranomainen. Valvontaviranomainen valvoo alusturvallisuudesta annettujen säännösten ja määräysten noudattamista ja huolehtii PSC-direktiivin ja tarkastusdirektiivin mukaisista tarkastuksista, ilmoituksista sekä niiden mukaisten tietojen antamisesta ja tietojen vaihdosta.

Valvontaviranomaisen, Traficom, virkamiehet ovat tässä laissa tarkoitettuja tarkastajia. Tarkastajille on olemassa oleva koulutus- ja pätevyysvaatimukset, jotka täyttävät sisäiset ja ulkoiset vaatimukset.

DAO-tarkastuksia tehdään Thetis-EU -järjestelmää hyödyntäen, tarkastuksia tekevät Suomessa Traficom lisäksi Tulli ja Rajavartiolaitos. DAO -tarkastuksista on olemassa erillinen Traficom työhohje: "DAO-tarkastukset".

Rikki- ja jäte(PRF) -tarkastukset tehdään Thetis-EU -järjestelmää hyödyntäen. Näitä tarkastuksia tekee aluksille ensisijaisesti Traficom. Näihin tarkastuksiin löytyy erillinen "Ympäristötarkastukset työhohje".

Ulkomaan lipun alla kulkevien alusten ISPS-järjestelmien toimivuus tarkastetaan jokaisen satamavaltiotarkastuksen yhteydessä kyseisen tarkastuksen edellyttämässä laajuudessa. Alukset tarkastetaan Thetis-järjestelmän prioriteettiluokkien (P1 ja P2)

mukaisesti tai jos erityinen syy niin vaatii. Edellä mainittu erityinen syy voi olla esim. Tullin ilmoittama poikkeama turvatiedoissa.

Traficomin lippuvaltiovelvoitteiden toteuttaminen on dokumentoitu ISO9001 -laatujärjestelmässä ja se auditoidaan säännöllisesti ulkoisen toimijan toimesta.

6.4 Merenkulun polttoainetoimittajien rekisteri

Meriliikenteessä käytettävien polttoaineiden valmistajilla, myyjillä ja maahantuojilla on velvollisuus antaa tietoja Traficomille Suomessa markkinoille saatettujen meriliikenteen polttoaineiden saatavuudesta ja laadusta siten kuin MARPOL-yleissopimuksen VI liitteessä ja Euroopan unionin säädöksissä määrätään.

Meriliikenteessä käytettävän polttoaineen toimittajan, joka toimittaa meriliikenteessä käytettävää polttoainetta Suomessa, on ilmoitettava Traficomille harjoittavansa tällaista toimintaa. Traficom valvoo aluksilla olevia käytettäväksi tarkoitettuja ja käytössä olevia polttoaineita koskevien vaatimusten noudattamista MARPOL-yleissopimuksen VI liitteen ja Euroopan unionin säädösten mukaisesti.

Traficom raportoi meriliikenteessä käytettävistä polttoaineista Euroopan komissiolle ja Kansainväliselle merenkulkujärjestölle sekä vastaa meriliikenteessä käytettäviä polttoaineita koskevasta tietojenvaihdosta siten kuin MARPOL-yleissopimuksen VI liitteessä ja Euroopan unionin säädöksissä määrätään.

Traficom ylläpitää rekisteriä meriliikenteessä käytettävien polttoaineiden suomalaisista toimittajista, ja se on saatavilla internetsivuilta osoitteesta: <https://www.traficom.fi/fi/liikenne/merenkulku/rekisteri-meriliikenteessa-kayttavien-polttoaineiden-suomalaisista>

Tulli valvoo Suomesta alukselle toimitettavien meriliikenteessä käytettävien polttoaineiden rikki- ja raskasmetallipitoisuusvaatimusten noudattamista ottamalla edustavan määrän näytteitä polttoaineiden varastoilta ja jakeluasemilta. Tulli analysoi näytteet ja raportoi tuloksista Traficomille.

7 Merenkulun hallinnon yhteistyöryhmät

Ryhmän nimi	Vetäjä	Osallistujat	Toimenpiteitä
Meripelastustoimen neuvottelukunta	Rajavartiolaitos	Traficom, Fintraffic, SYKE, Merivoimat, PEO, POHA, Tulli	
METO sihteeristö ja ATR (asiantuntijaryhmä)	Kukin vuorolleen	Traficom, Väylävirasto, Merivoimat, Rajavartiolaitos, PV pääesikunta	
EMSW Seurantaryhmä	Traficom	Traficom, LVM, Tulli, THL, Poliisi, Valvira, (Fintraffic)	Nemo
EMSW Viranomaiskoordinaatio	Traficom	Rajavartiolaitos	Nemo
Merenkulun turva-asioiden yhteistyöryhmä (ISPS)	Traficom	Traficom, Tulli, Poliisi, RVL, varustamoiden turvapäälliköt	
Meriliikenteen asiakasyhteistyöryhmä	Tulli	Traficom	
Merisää johto- ja -seurantaryhmät	Ilmatieteen laitos	17 merellistä viranomais-, yritys- ja yhdistystoimijaa.	Avoinna 7 suositusta mm. havaintotoiminnan lisäämisestä, palvelujen kehittämisestä ja lisäämisestä.
LMV merenkulun sidosryhmäverkosto	LVM	Merenkulun hallinto, yritykset, järjestöt sekä tutkimus- ja koulutusorganisaatiot, OTKES	Hyödynnetään esimerkiksi kansallisessa kannanmuodostuksessa ja viestinnässä sidosryhmille esimerkiksi uudesta sääntelystä ja ohjeista.
Valtakunnallinen METO-työryhmä ja alueelliset METO-työryhmät (Suomenlahti ja Länsi-Suomi)	Osallistujat kukin vuorolleen	Traficom, Väylävirasto, Merivoimat, Rajavartiolaitos, PV pääesikunta	Yhteinen sensoriverkosto merellisen tilan kuvan rikastamiseksi. Säännölliset 2/v kokoukset.
Veneilyverkosto (turvallisuuden, turvallisuusviestinnän alatyöryhmä)	Traficom	OTKES, Fintraffic, Rajavartiolaitos, väylävirasto	

Satamavalvojat	ELY	ELY	
Meripelastuslohkojen (Suomenlahti ja Länsi-Suomi) johtoryhmät	Rajavartiolaitys	Pelastuslaitokset, poliisi, Traficom, Fintraffic VTS	
Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen valtakunnallinen neuvottelukunta	SM	Aluehallintovirastot, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, Kuntaliitto, Liikenteen turvallisuusvirasto Traficom, Länsi-Suomen merivartiosto, Metsähallitus, Pelastuslaitokset, Puolustusministeriö/Merivoimat, Sisäministeriön pelastusosasto, Sisäministeriön rajavartiosto, Suomen ympäristökeskus, Suomenlahden merivartiosto, Ympäristöministeriö, Öljysuojarahasto/Öljyvahinkorahasto	
MIRG -ohjausryhmä (Maritime Incident Response Group)	Rajavartiolaitys	SM/PEO, Helsingin ja Varsinais-Suomen pelastuslaitokset	
Merimiesasiain neuvottelukunta (MAN)	TEM	TEM, STM, LVM, Traficom, merenkulun työmarkkinajärjestöt	
Merenkulun terveysjaosto, (MAN:in alainen jaosto)	STM	STM, Työterveyslaitos, Traficom, merenkulun työmarkkinajärjestöt	
MYTTY-ryhmä (merellisten ympäristövahinkojen torjunnan lakityöryhmä)	YM	SM, LVM, RVL, Traficom, SYKE, Ahvenanmaa	
Ilmailu- ja merenkulkualan työelämätoimikunta	Opetushallitus	Työelämätoimikunnan jäsenet edustavat työnantajia, työntekijöitä ja itsenäisiä ammatinharjoittajia sekä opetusalaa.	
Vesien ja merenhoidon valtakunnallinen yhteistyöryhmä ja sen alaiset työryhmät ja asiantuntijaverkostot	YM	LVM, TEM, MMM, ELY:t, MH, tutkimuslaitoksia ja laajasti muita sidosryhmiä.	
Väylävirasto - Traficom vesiliikenteen yhteistyöryhmä	vuorotel- len	Traficom ja Väyläviraston merenkulun osajat	

Liikenne- ja viestintäministeriön **merenkulun sidosryhmäverkostoa** hyödynnetään sekä ministeriöiden, viranomaisten, yritysten, oppilaitosten ja tutkimustoimijoiden kuulemisessa sekä muussa viestinnässä.

METO-työryhmä (merelliset toimijat), johon kuuluvat Traficom, Väylä, Rajavartiolaitos ja Puolustusvoimat koordinoi ja kehittää merellisiä toimintoja, tukitoimintoja ja investointeja toiminnan tehostamiseksi, tuottavuuden parantamiseksi ja kustannusten alentamiseksi, viestii niiden palveluista hyötyvien muiden viranomaisten kanssa, tehdä yhteistyötä edistäviä esityksiä ja laatii selvityksiä, tuottaa meritilannekuvaa ja jakaa sitä yhteistyötahoille, koordinoi viranomaistensa hallussa olevien tietojen käyttöä kansallisissa ja kansainvälisissä hankkeissa, edistää toimivaa toimintamallia kansallisissa ja kansainvälisissä hankkeissa ja foorumeilla sekä parantaa Itämeren meriturvallisuutta.

Meripelastuslain (1145/2001) mukaisesti meripelastustoimen suunnittelua, kehittämistä ja seuranta varten on sisäministeriö asettanut meripelastustoimen neuvottelukunnan. Neuvottelukunnan yksi tehtävistä on seurata meripelastustoimen järjestelyitä Suomessa ja koordinoi tähän liittyvää viranomaisten ja vapaaehtoisorganisaatioiden yhteistoimintaa.

Merivartioston apuna meripelastustoimen suunnittelussa on meripelastuslohkon johtoryhmä, jonka tehtävänä on avustaa merivartiostoa meripelastustoimen suunnittelussa. Vaaratilanteen sitä edellyttäessä johtoryhmän tehtävänä on meripelastustoimen johtajan ja meripelastusjohtajan tukena sovittaa yhteen viranomaisten, vapaaehtoisten yhdistysten ja muiden yhteisöjen sekä muiden tahojen meripelastustoimen alaan kuuluvat tehtävät. Meripelastuslohkosten johtoryhmiä voidaan tarvittaessa hyödyntää myös suojavaikapaätösprosesseissa ja ympäristövahinkojen torjuntatehtävissä.

Sisäministeriö on asettanut öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan valtakunnallisen neuvottelukunnan, jonka tavoitteena on kehittää öljyvahinkojen ja aluskemikaalivahinkojen torjuntaa ja siihen liittyvää yhteistyötä. Ympäristövahinkojen torjuntaan liittyvän lainsäädännön ja ohjeistuksen selkeyttämistarpeiden tunnistaminen ja priorisointi mm. eri tahojen yhteistyö- ja työnjakokysymyksissä. Muita tehtäviä ovat mm. alueellisen yhteistyön tukeminen merivartiostojen ja pelastustoimen torjuntasuunnitelmien kehittämisessä.

Traficom johtaa veneilyverkostoa, jonka alaisuudessa toimii mm. turvallisuuden ja turvallisuusviestinnän alatyöryhmät. Yhtenä verkoston tavoitteena on tutkia merellisten onnettomuuksien taustasyitä ja näihin perustuen pyrkiä viestinnällä ja valistuksella ennaltaehkäisemään onnettomuuksia.

Merisääseuranta ja -johtoryhmä. Ilmatieteen laitoksen vetämä viranomaistoimijoiden ryhmä, jonka tavoitteena on edistää suosituksia, seurata ja ehdottaa säähän ja mereen liittyviä hankkeita, jotka osaltaan parantavat merenkulun turvallisuutta sekä Itämerellä että maailmanlaajuisesti.